

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

MAI 2017 NR 5 (2460)

TARTU ÜLIKOOL

MISSUGUNE OLUKORD VALITSEB RAAMATUKOGUS?

PIIRKONDLIK
KÕRGHARIDUS
MITMEKESISTAB

VALDUR MIKITA
LOENGUD VIISID
RÄNDAMA

KARJÄÄRINÕUSTAJA
AITAB SIHID
SELGEKS MÕELDA

Kriitikakartus ülikoolis

Eelmise kuu keskel ilmus Postimehes pikk usutlus näitleja Henrik Kalmetiga, kes arvustas teravalt oma kodu-teatrit. Üldiselt jagunesid inimesed pärast seda lugu kaheks: oli neid, kes kiitsid Kalmetit tema julguse eest suu lahti teha, ja ka neid, kes arvasid, et ta oleks võinud pigem kuss olla ja vaikselt omaette neid mõtteid mõlgutada.

Vahet pole, mis see õigem variant oleks olnud, oma eesmärgi saavutas see väljaütlemine küll: inimesed hakkasid arutama Eesti teatrite ja nende probleemide üle.

Hiljaaegu said kõik huvilised täita UT lugejaküsitluse. Aitäh kõigile, kes võtsid vaevaks oma ettepanekud ja soovitusel meile edastada!

Muuhulgas toodi välja, et võiksime rohkem kirjutada probleemidest ülikoolis. Ma olen sellega täiesti nõus ja hea meelega teeksin seda, kui ei oleks ühte aga. Probleemid on tihti peale küll olemas, aga inimesed keelduvad sellest ajakirja veergudel oma nime ja näoga rääkimast.

Jah, seljataga seletatakse pikalt ja laialt, kui absurdne üks või teine asi on, aga kui on vaja, et inimene ütleks seda kõike oma nime all, siis meelita ja keelita kuidas tahad, aga inimese suu jääb lukku. Kui ei ole inimest, kes probleemist räägiks, ei ole meil enamjaolt ka võimalik selle teemaga edasi tegeleda ja sellest kirjutada.

Ma võin küll teada, et mõnes instituudis ollakse

SANDRA SAAR

UT toimetaja

FOTO: ANDRES TENNUS

äärmiselt rahulolematud oma juhtidega, kes on mitmeid sigadusi korraldanud, aga kui keegi mulle seda oma nime all ei ütle, siis on need ju vaid minu oletused. Seda isegi juhul, kui needsamad töötajad on mulle ise üksikasjalikult rääkinud, mis nende osakonnas toimub.

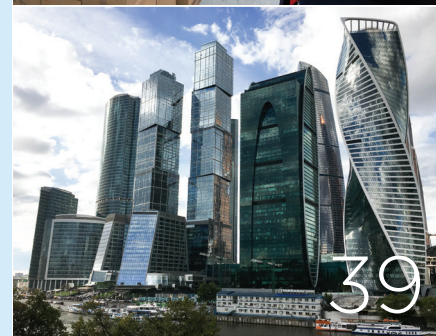
Mulle tundub, et ülikooli töötajad elavad hirmus kaotada oma töökoht või saada kiusamis-objektiks. Vähemalt selline mulje jääb, kui vaatan ülikooli töötajaid, kes ei julge probleemidest avalikult rääkida. Kardetakse vist, et kui keegi julgeb kuskil midagi kobiseda, siis saab ta ülemuselt pragada ja töökoht

võib ohus olla.

Ma saan sellest aru, sest kui mind on miski häirinud, siis olen ka enne pikalt mõelnud, kas tasub see välja öelda. Ma olen seda tavaliselt ikkagi teinud, sest millal siis veel kui mitte noore ja vihasena.

Ja teate, mis? Erinevalt Henrik Kalmetist ei ole minuga pärast mu sõnavõtte midagi juhtunud. Olen ikka elus ning õpin ja töotan Tartu ülikoolis. Kusjuures, muidu aastaid vindunud probleem on justkui iseenesest lahenenud. Vaja oli vaid väikest tõuget selle näol, et keegi juhiks probleemile tähelepanu.

Tartu ülikooli kohta on öeldud, et siin on palju erinevaid arvamusi, aga mis arvamuste paljusest meil juttu on, kui töötajad ei julge avalikult oma mõtteid välja öelda? **UT**

5 UUDIS Filosoofid võtavad konverentsil käsite «tõejärgsuse».

11 KOLUMN TÜ Narva kolledži direktor Kristina Kallas kirjutab, et Narva ajastu on käes.

12 PERSOON Särtsakas treener Liis Süda soovib lapsed aktiivsemaks muuta.

16 AKTUAALNE TÜ kolledžite juhid räägivad piirkondlikust kõrgharidusest.

18 INTERVJU Vabade kunstide professori Valdur Mikita arvates on mets ja ülikool sarnased.

22 REPORTAAŽ «Väljakutse meeltele» annab aimu, mis tunne on elada ühe meeleta.

25 AKTUAALNE Missuguste probleemidega seisab raamatukogu silmitsi?

30 TUDENGID Karjäärinõustaja aitab tulevikku planeerida.

33 ETTEVÕTLUS Ajujahi idee tahab luua terviklikku tervishoiusüsteemi.

36 TEADUS Eveli Kallase doktoritöö aitab killukese haaval avada saladusi, kuidas kaitseb inimorganism end HIV-i eest.

39 REISIKIRI Ann Tarkin läks Venemaale õigusteadust õppima.

42 ESSEE Heleri All arutleb, kas laiatarbelavastused on müügiks või kunstiks.

44 ESSEE Stina Aava ja Gert Siniloo kirjutavad Kesk-Euroopa ülikooli olukorrast ja Ungari ühiskonnast.

46 järelehüüe, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubel, vaba aeg

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Säde, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Argo Ingver, **trükk** Ecoprint. • Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustatsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetus lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisele. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 2. juunil 2017.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

Tudengipäevad tõid õppurid õue

Sel kevadel tähistasid tudengipäevad 30. aastapäeva. Terve nädala kestnud festivali raames toimus üle 150 erineva ürituse. Traditsiooniliselt toimus ka

öölaulupidu, mis sel korral oli uues asukohas – Raadi lumepargis. Oli nii neid, kellele uus koht väga meeldis kui ka neid, kes oleksid eelistanud laulu lahti lüüa

lauluväljakul.

Tänavu toodi tagasi ka traditsiooniline paadiralli, mis jäi eelmisel kevad ära osalejate vähesel huvi tõttu. ●

FOTO: TUDENGIPÄEVAD

ÕÖLAULUPIDU TOIMUS SEL KORRAL RAADI LUMEPARGIS, MIS VÕETI PUBLIKU POOLT HÄSTI VASTU.

FOTO: ARGON

KARSUMMIL SAI LENNUMASINAGA EMAJÖKKE LENNATA JA TEHA SELLE AASTA ESIMISE SUPLUSE.

FOTO: ARGON

PAADIRALLI TULI TAGASI. KUI TIPPAJAL OLII OSALEJAJD 130 RINGIS, SIIS TÄNAVU NEID NII PALJU POLNUD.

FOTO: ARGON

RAADIO 2 TÄHISTAS TRADITSIOONILISELT VOLBRIÖÖL TUDENGIPÄEVADE RAAMES OMA SÜNNIPÄEVA.

Üliõpilaste festival Kultuuridessant tuleb viiendat korda

Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia üliõpilaste korraldatud festivali Kultuuridessant käigus jõuavad TÜ VKA tudengite silmapaistvamad loometööd kooliseinte vahelt laiemale publikule. Sel aastal külastatakse Viljandit, Tallinnat ja Tartut.

Kultuuridessandi käigus teevad koostööd erinevate erialade tudengid, kelle kätte on antud ülesanne viia kontserdid, tantsu- ja teatrietendused, *performance*'id, töötuba ning näitus publikuni.

Sel aastal on festivalil seitse tantsukunsti diplomilavastust: Anni Zuppingu tantsulavastus «The Matter of Reflection»,

Reelika Porosoni «Miks? Teip!», Stella Kruusamägi «Animulus», Leanika Mändma «Düstüümia», Helle Mari Toomeli «Ever So Romantic», Valeria Januškevitsi tantsulavastus «After Ever After» ja Laura Manderi «Salasibulad».

Peale selle on kavas mitmed töötuba. Rahvusliku käsitöö osakonna töötubades saab valmistada rahvuslikus stiilis ehteid, helkureid ja võtmehoidjaid. Samuti saab külastada butafoori töötuba, kus on võimalik valmistada rekvisiite teatrilavale.

Muusikaosakonnast esitab kümneliikmeline koosseis tuntud pärimusmuusika bändide (Trad.

Attack!, Curly Strings, Svjata Vatra) laule uues võtmes.

«Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemiast kasvab igal aastal välja üha rohkem kultuuritegelasi. Dessant on sild kultuurilooja ja selle armastaja vahel. Meie eesmärk on näidata, kui andekad tudengid akadeemias õpivad,» ütles Kultuuridessandi sotsiaalmeedia juht Kätlin Kriisi.

Viljandis peatuti eile, täna peatutakse Tallinnas Vabal laval ja Sõltumatu Tantsu laval ning homme saab üliõpilaste töid näha Tartus Apraaditehases.

Lisateave ürituse Facebooki lehel või kodulehel kultuuridessant.ut.ee. ●

Filosoofid võtavad konverentsil käsile «tõejärgsuse»

Tartu ülikooli filosoofia osakond korraldab 11.–13. mail Käärikul Eesti filosoofia XIII aastakonverentsi, mis kannab tänavu pealkirja «Faktid, vaidlused ja argumendid «tõejärgsuse» ajastul».

Politiika ja meedia päevakajaliste suundumustega sammu pidades on ka filosoofid otsustanud anda oma panuse tõejärgsuseks nimetatava paljutahulise nähtuse uurimisse.

Konverentsi peakorraldaja, vaimnemeadur Roomet Jakapi arvab, et tõejärgsuse-teema käsitlemisel on filosoofide lähenemisviisi eripära kindlasti see, et asjas-

puutuvaid mõisteid esitletakse kompromissitu põhjalikkuse ja järjekindlusega. «See ei tähenda aga, et jõutakse välja üldtunnustatud seisukohtadeni. Lahkarvamused ja erinevad lähenemisviisid jäävad, kuid nende järelekatsumine viib sügavama arusaamiseni sellest, mis selles tõejärgses maailmas ja mõtlemises õigupoolest toimub,» ütles Jakapi.

Konverentsi ettekandeseksioonides arutlevad nii elukutselised Eesti filosoofid, kraadiõppurid kui ka mõned väliskülalised konverentsi põhiteema, aga ka teiste filosoofiliste küsimuste üle, tehes seda filosoofia eri valdkondade

ja suundumuste raames või neid raame ületades.

Konverentsil kõnelevad näiteks Helsingi ülikoolist S. M Amadae, Tongji ülikoolist Helmut Heit, Tallinna ülikoolist Indrek Ibrus ja Tartu ülikoolist Piret Kuusk.

Peale ettekannete ja arutelude on kavas mitmekesine kultuuri- ja meelelahutuskava, kus tutvustatakse näiteks Eesti filosoofide uuemaid teoseid.

Töötubades saavad osalised tegeleda jooga, balleti ja visuaalkunstiga. Samuti loevad filosoofidest autorid oma luulet ning tehakse *performance*'it ja vaadatakse filmi. ●

Vigastuste epideemia kirurgi pilgu läbi

INAUGURATSIOON

TÜ kirurgiliste haiguste professor Peep Talving
18. mail kell 16.15 ülikooli aulas

Vigastuste üleilmne epideemia ei ole saanud hoolimata oma negatiivsetest mõjudest proportsionaalset rahastust teaduslikeks analüüsideks ja ennetuslikeks abinõudeks. Ülemaailmne relvasaaduste karmistamine on langetanud läbivate vigastuste esinemist, kuid sõjakollete puhangud on olnud negatiivse mõjuga üleilmsel rahvatervisele. Arengumaade majanduslikud arengud on taganud vastavate maade rahvastikule transpordivõimekuse, mis omakorda on kaasa toonud suurema elanikkonna hulga, kes

FOTO: ANDRES TENNIS

PEEP TALVING

satub liiklustraumadesse.

Kuigi Eesti on säästetud läbivatest vigastustest, on Eesti vigastussurmade osakaal kõrgem Euroopa Liidu keskmisest ning selle põhjused vajavad üksikasja-

likku uurimist ja sekkumisi. Inauguratsiooniloeng annab ülevaate üleilmsest traumaatiliste vigastuste epidemioloogiast, arengust, ravispektidest ja tulevikuväljavaadetest. Kas maailm on turvaline paik? Mida tulevik toob?

Professor Peep Talving õppis Tartu ülikoolis arstiteaduskonna ravi erialal 1984.–1985. aastal. Ta lõpetas Karolinska instituudi 1995. aastal. Samal ajal residentuuriga valmis doktoriväitekirja, mille Peep Talving kaitses 2006. aastal Karolinska instituudis teemal «Maksaja kaksteistsõrmiku vigastused ning vedelikuteraapia veritsusšoki ravis» sidudes seejärel end õppejõutöö ja uuringutega trauma ja erakorralise kirurgia valdkonnas.

Professor Talvingul on pika-

ajaline rahvusvaheline kliiniline ja teaduslik kogemus Rootsist, Lõuna-Aafrika Vabariigist ning Ameerika Ühendriikidest. Peale arvukate teadusartiklite on ta avaldanud mitmeid käsiraamatute peatükke traumaatiliste vigastuste teemadel.

Peep Talving pöördus Ameerika Ühendriikidest tagasi Eestisse 2014. aastal ja 2015. aastast on ta SA Põhja-Eesti regionaalhaigla erakorralise kirurgia keskuse juhataja, SA Tartu ülikooli kliinikumi arst-konsultant ja Tartu ülikooli kirurgiakliiniku külalisprofessor. 2016. aastast on Peep Talving Tartu ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna kirurgiliste haiguste korraline professor. ●

TÜ VKA avab Tartus kunstide keskuse

Septembris alustab Tartu ülikooli vanas anatoomikumis tööd kunstide keskus, mis koondatakse kogu valdkonna pädevuse ühte keskusse ja hakkab koordineerima üleülikoolilist kunstide õpet.

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaani, professor Margit Sutropi sõnul on kunstiõppe koondumine loodavasse keskusse oluline samm humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna seesmise tööjaotuse korraldamisel, ühtlasi avades Viljandi kultuuriakadeemia akna Tartusse.

Kunstide keskuse juhataja Tuulike Kivestu sõnul pakub keskus kõikidele TÜ üliõpilastele võimalusi uute teadmiste ja oskuste

omandamiseks ning oma loovuse igakülgseks arendamiseks.

Juba eeloleval sügissemestril käivitab kunstide keskus üleülikooliliste vabaainetena enam kui nelikümmend kursust. Neile kursustele saab registreeruda alates 15. maist.

Teemad hõlmavad näiteks eneseväljenduse kunsti, praktilist kõnekunsti, helitehnoloogiat, arvutimuusikat, fotograafiat, pilditööstust jne.

Keskus soovib panustada ka õpetajakoolitusse, pakkudes tulevastele õpetajatele võimalusi omandada kunstidealaseid teadmisi ja oskusi.

Keskus ootab oma loovust avastama ja arendama ka ülikooli õppejõude ja töötajaid. ●

Molekulaarne taimebioloogia: kütt-korilasest sünteetiliste taimedeni

INAUGURATSIOON

TÜ molekulaarse taimebioloogia professor Hannes Kollist
24. mail kell 16.15 ülikooli aulas

Seemne ja taime vahelise seose mõistmine oli murranguline avastus inimkonna ajaloos, pannes

aluse neoliitilisele revolutsioonile ja kütt-korilastest said põlluharijad. Kaasajal käsitleme taimi kui fotosünteesivaid keemiavabrikuid, mis toodavad veest ja süsihappegaasist toitu, energiat, aga ka keerulisi orgaanilisi ühendeid, mis on kasutuses maitseaine-,

FOTO: ERAKOGU

HANNES KOLLIST

lõhna- ja biomeditsiinitööstuses. Sordiaretuse eesmärk on kombineerida geene ja mutatsioone, mis tagavad teatud tingimustes parima saagi või parimate omadustega vilja. Nüüd oleme taas murrangulises ajajärgus.

Mistahes taime genoomi primaarjärjestuse kindlakstegemine on tegelik eesmärk ja juba on olemas tehnoloogiad, mis võimaldavad genoomide täpset «toimetamist». Samas arusaam genoomis peituva teabe ja taime fenotüübi, näiteks stressitaluvuse vahel on jätkuvalt puudulik. Ületamaks teadmiste tühimikku genotüübi ja sellest tuleneva fenotüübi vahel,

on arendamisel tööstuslike mõõtetega platvormid, mis võimaldavad taime kasvu üksikasjalikku jälgimist erinevates tingimustes.

Loeng annab ülevaate molekulaarse taimebioloogia viimaste aastate arengust ja kujunenud kitsaskohtadest ning lõpetab kitsamalt näidetega, kuidas rakendada teadmisi signaalsüsteemide toimimisest taime põuakindluse reguleerimisel.

Professor Kollist lõpetas Tartu ülikooli 1993. aastal keskkonnanähtude erialal ja kaitses doktori-kraadi molekulaar- ja rakubioloogia instituudis 2001. aastal teemal «Lehe rakuseina askorbaat kui

osooni hävitaja ja tema transport läbi plasmamembraani». 2002. aastal töötas ta järel doktorina Itaalia riiklikus põllumajandusinstituudis (Rooma, CNR-IBAF) ja 2002.–2007. aastal Helsingi ülikooli Viikki biokeskuses.

2007. aastal naasis Kollist Tartu ülikooli ja asus tehnoloogiainstituudis looma uut taimebioloogia tegelevat laborit. 2016. aasta septembrist on ta molekulaarse taimebioloogia professor. Kollist uurib keskkonnamuutustega kohanemisel taimedes toimuvaid kiireid reaktsioone ning õhulõhede avanemise ja sulgumise molekulaarseid mehhanisme. ●

Äriideede konkurss ootab osalejaid

Sel kuul toimub kaheksas Lõuna-Eesti suurim äri- ja projektiideede konkurss «Kaleidoskoop», millest oodatakse osa võtma kõiki tudengeid, kel on varust võtta ükskõik mis valdkonnast pärit äripotentsiaaliga ideid.

Eelmisel aastal «Kaleidoskoobi» osalenud meeskonna Cody eestvedaja Kaspar Kuus ütles, et tema meelest oli konkursil osalemine väga väärtuslik, sest see andis suurel laval liftikõne tegemise kogemuse. ««Kaleidoskoobi» laval teiste ettevõtlike noorte keskel oma ideed esitledes tekkis võimaldas tunne – tunne, et olen tähtis ja teen midagi väärtuslikku.»

Sel kevadel on «Kaleidoskoobi» auhinnafondis muuhulgas pääsmed Soomes toimuvale rahvusvahelisele ärifestivalile Shift ja Eesti suurimale idufirmade festivalile Latitude59. Peale selle on mitmed edukad idufirmad pannud välja nii praktilisi kui ka rahalisi auhindu.

Konkursile saab end kirja panna TÜ ideelabori kodulehel 7. mai keskööni ja konkursi eelvoor toimub 11. mail ideelaboris. Lõppvoor toimub 19. mail idufirmakeskuses Spark. Peale «Kaleidoskoobi» konkursi võitjate kuulutatakse Sparkis välja ka selleaastase Vega teaduspõhiste ideede rahastuse saajad. ●

Kultuuriakadeemia peab juubelit

Viljandi kultuuriakadeemia tähistab 65. aastapäeva konverentsi ja vilistlaspäevaga.

Täna toimub Viljandis konverents «Regionaalse kõrghariduse väärtus ja hind», kus räägitakse hariduse ja regionaalpoliitika seostest, samuti hariduse ja piirkondliku kõrghariduse rahastamist puudutavatel teemadel.

«Konverentsil arutletakse, kas ja miks on kõrgharidus piirkonnale oluline ning kui suurelt on emaülikoolid valmis oma regionaalsetesse üksustesse panustama,» rääkis Viljandi kultuuriakadeemia kommunikatsiooni- ja turundusspetsialist Viivika Melts.

Konverentsil esinevad TÜ Viljandi kultuuriakadeemia õppe- ja arendusdirektor Tuulike Kivestu, TÜ regionaalplaneerimise dotsent Garri Raagmaa, TÜ haridusteaduste instituudi asejuhataja arendustöö alal ja haridusuuenduskeskuse juhataja Anzori Barkalaja ning riigikogu liige ja maaelukomisjoni esimees Helir-Valdor Seeder. Peale selle

toimuvad aruteluringid ning konverentsi lõpuks sõnastatakse ja võetakse vastu memorandum.

20. mail tähistatakse juubeliaastat vilistlaspäeva ja kontsertlavastusega Ugalas. Vilistlaspäev algab kell 11 piknikuga Tarekese hoovis, millele järgneb rongkäik Ujala teatrisse, kus toimub pidulik kontsertlavastus ja omakultuurilase publikatsiooni esitus.

Vilistlaspäeval on avatud erinevad näitused, samuti saab külastada kultuuriakadeemia õppehooneid. «Kell 19 algab pidu kultuuriakadeemia peamajas, kus saab põneva programmi saatel pidutseda varajaste hommikutundideni,» lisas Melts.

Akadeemia ajalugu ulatub 1952. aastasse, mil asutati Tallinna kultuurharidusala kool. Hiljem on õppeasutus kandnud erinevaid märksõna «kultuur» sisaldanud nimetusi.

65 tegevusaasta jooksul on kooli lõpetanud rohkem kui 4500 inimest. ●

Geenifoorum kutsub arutlema suurandmete rolli üle

Sel aastal käsitletakse 17. rahvusvahelisel geenifoorumil suurandmete rolli isikupõhises meditsiinis. Foorum «Big Data in Personalized Medicine» toimub 15.–16. juunil ning sellel osaleb inimesi kaheksast kuni kümnest riigist.

Konverentsil käsitletakse personaalmeditsiini arenguid Eestis, Euroopas ja Ameerika Ühendriikides, samuti räägitakse terviseriskide uurimisest ostlemiskäitumise ja soolebakterite uuringute kaudu. Käsitlemisele tulevad ka ravimiarendus inimese genoomikas ja suurandmete ajajärgus, CRISPR-Cas9 ja üheraku analüüsimetoodikad molekulaarbioloogias ning populatsiooni geneetika ja vana DNA uurimine, sealhulgas rahvaste rännete kaardistamine.

Geenifoorumi peaesinejad on professor Mark Caulfield Inglismaalt ja doktor Ingrid Borecki USA-st. Professor Caulfield tut-

vustab oma ettekandes Ühendkuningriigis tehtavat projekti, mille raames sekveneeritakse 100 000 elaniku täisgenoomid, sealhulgas sekveneeritakse 50 000 kaasasündinud haigustega last. Inglismaal tehtava projekti laiem eesmärk sarnaneb sellega, mille poole püüeldakse ka Eestis – muuta täppismeditsiin tegelikkuseks.

Doktor Borecki esindab USA juhtivat ravimiarendusfirmat Regeneron Pharmaceuticals ja tema käsitleb oma ettekandes seda, kuidas võimaldab inimese genoomis esinevate mutatsioonide uurimine muuta ravimiarendusprotsessi kulutõhusamaks ja edukamaks.

Konverentsil esinevad sel korral kaks Eesti arsti: professor Vallo Tillmann ja doktor Madis Tiik. Professor Tillmann räägib oma ettekandes peaaegu kultuuriringutest, mis analüüsivad soole

mikrofloora mõjust lapse varajasele arengule ning haigestumisele. Doktor Madis Tiik annab ülevaate personaalmeditsiini rakendamise võimalustest tervishoius ja seda eelkõige digitaalsete terviseandmete võimalikust haldamisest lähtuvalt.

Geenifoorumi programmi komitee juhi Tõnu Esko sõnul muutub personaalmeditsiini rakendamine üha päevakohasemaks. «Sellega tegelevad paljud riigid ning see on muutunud aktuaalseks kõigis arenenud riikides seoses elanikkonna vananemise ja tervishoiusüsteemi üha kasvavate kulude tõttu. Eesti on selles osas esirinnas, kuna riik on käivitanud riikliku peremeditsiini programmi, samuti on olemas vajalik IT võimekus, terviseandmed on suuresti digitaalsed ja TÜ Eesti geenivaramus on hoiul ligi 52 000 eestimaalase geneetilised profiilid,» sõnas ta. ●

20. aprillil korraldasid TÜ Johan Skytte poliitikauuringute instituudi üliõpilased Skytte instituudi ees toetusürituse, et näidata oma üksmeelt Kesk-Euroopa ülikooliga (CEU). Ürituse korraldaja, Skytte instituudi rahvusvaheliste suhete magistrandi Gert Siniloo sõnul oli toetusüritus tingitud murest ülikoolide sõltumatuse pärast. «Ungaris toimuv on otsene rünnak akadeemilise vabaduse pihta. Arvestades meie instituudi tihedaid sidemeid CEU-ga, leidsid üliõpilased, et peame oma solidaarsust näitama.» CEU on rahvusvaheliselt hinnatud ülikool, mis on andnud hindamatu panuse Kesk- ja Ida-Euroopa ühiskonnaellu. Hiljuti Ungaris vastu võetud seadusemuudatused mõjutavad oluliselt Budapestis paiknevat CEU-d, tehes ülikooli edasise tegutsemise sisuliselt võimatuks.

EESTI ÜHISKOND KIIRENEVAS AJAS

„Mina. Maailm. Meedia” 2002–2014 tulemused

Toimetajad: Peeter Vihalemm, Marju Lauristin, Veronika Kalmus, Triin Vihalemm
ISBN 978-9949-77-365-7, 814 lk.

Raamat annab ülevaate Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi Eesti ühiskonna muutumist käsitleva pikaajalise uurimisprojekti „Mina. Maailm. Meedia” tulemustest. Analüüsi aluseks on viiel korral (2002, 2005, 2008, 2011 ja 2014) läbiviidud sotsioloogilise küsitluse tulemused.

Raamat selgitab nelja põhiküsimust: mis on Eesti ühiskonnas viimasel paaril aastakümnel toimunud; kuidas kirjeldada praegust Eesti ühiskonda; mis suunas kujundavad ühiskonna arenguid nüüdisaegsed poliitilised, majanduslikud ja tehnoloogilised muutused; millised uued ühiskondlikud jõujooned on kujunemas? Üksikasjaliku vaatluse alla on võetud Eesti tee stagnaajast tänapäeva (eri arenguperioodid); väärtused ja identiteedid; hinnangud muutustele ja elule ENSV-s; eri rahvarühmade elutingimused ja sidustus ühiskonda; poliitiline ja kultuuriline aktiivsus; ajakasutus ja meediakasutus; tarbimispraktikad; kontaktid teiste maadega; Eesti venekeelse elanikkonna lõimumise viisid; põlvkondade eristumine; kihistumise tendentsid ja tegurid jms.

Lisaks empiirilisele materjalile pakub raamat ülevaadet Eesti sotsioloogia arengust ning tutvustab nüüdisaegseid teoreetilisi ühiskonnakäsitlusi.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

Narva muutub aina populaarsemaks

Narva on popiks muutumas. Hipsterid ei ole veel Narva kolinud, sest Narvas ei ole praegu selliseid töökohti, mis neid siia meelitaksid. Aga 2018. aastal on juba vabalava, eesti keele maja, integratsiooni sihtasutus, loomeinkubaator Objekt koos muude sellest asutusest väljakasvatavate loovate töökohtadega.

Samuti on ETV+ moodne stuudio ja lõpuks sisekaitseakadeemia õppebaas moodsa ujula ja kaasaegse arhitektuuriga hoonega. Need töökohad peaksid juba küll esimese põlvkonna hipstereid Narva meelitama.

Aastaid toimetas Tartu ülikool Narvas üksi. TÜ Narva kolledž on vaieldamatult Narva üks märgilisi asutusi: selle järgi tunnevad Narvat mitte ainult eestimaalased, vaid tundus on ka piiridest kaugemal nii läänes kui idas. Tartu ülikool toimetab Narvas ligi 20 aastat vastutult rühkides: alates 1990. aastatest on linn majanduslikult kokku tõmbunud, linnast kolisid välja tänapäevased töökohad ja koos nendega ka nooremad põlvkonnad.

Praegu on Narva elanikkond üks vanuseliselt vanemaid Eestis. Ülikooli loomine sellisesse linna võis tunduda äärmiselt läbimõtlemtu ja perspektiivitu. Kuid ju nägid Tartu ülikooli juhid Narvas midagi, mida teised ei märganud – Narvas on peidus meeletu arenguvõimalus.

Kui arvata välja venekeelne kogukond, mis veel

KRISTINA KALLAS
TÜ Narva kolledži direktor

FOTO: ANDRES TENNUS

kuni viimase ajani tähendas eestlaste jaoks pigem probleemi kui Narva tugevust, on Narva kõitev puhtalt juba oma asukoha tõttu. Kultuuride kokkupuutepunktid on ajaloos olnud ikka need kohad, kus kas luuakse uusi tähendusi, kus tekib uuenduslikkus või kus peetakse koledaid sõdu. Narva on näinud oma pika ajaloo jooksul mõlemat.

Kuid Narvas elades on täna tunda n-ö Narva ajastu saabumist. Narva on muutunud popiks, sest olla teistmoodi, olla kuskil «ääres», olla mitmekihiline ja -tahuline ning seega ka eriline, on praegu tegutsemis-

ikka jõudva põlvkonna jaoks tähtis. Tartu ülikoolita ei oleks Narva ajastu tõenäoliselt saabunud, või siis vähemalt mitte nii ruttu. TÜ pani Narva Eesti ja maailma kaardile.

Nüüd hingab ülikool korra sügavalt sisse, vaatab korra tagasi möödunud 20-aastasele tööle Narvas ja alustab uue hooga. Seekord juba tõeliselt kõrgel tasemel rahvusvahelise tudengkonnaga rahvusvahelise kõrgharidusasutusena.

Sellel aastal õppis meil 15 välistudengit, suvel õpib vene keelt 74 välismaalast Prantsusmaalt, Rootsist ja USA-st ning järgmisel aastal alustab tasemeõppes ligi 20 välistudengit.

Peagi näeme, kuidas ka kõik teised algatajad hakkavad Narvas meie eeskujul piiridest kaugemale sihtima.

KUI ARVATA VÄLJA VENEKEELNE KOGUKOND, MIS VEEL KUNI VIIMASE AJANI TÄHENDAS EESTLASTE JAKS PIGEM PROBLEEMI KUI NARVA TUGEVUST, ON NARVA KÕITEV PUHTALT JUBA OMA ASUKOHA TÕTTU.

FOTO: ARGONIEVER

Särtsakas treener Liis Süda soovib, et lapsed oleksid aktiivsemad

PERSOON

Tartu ülikooli füsioteraapia eriala vilistlane Liis Süda ütleb, et füsioteraapia ja treeneriamet käivad teineteist täiendades käsikäes ning tema üks suur unistus on, et Eesti lapsed oleksid kehaliselt aina aktiivsemad.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Liis tuli ülikooli füsioteraapiat õppima seetõttu, et see tundus talle väga huvitav eriala. «Alguses ma tegelikult ei teadnud, mida ma õppida tahaksin. Füsioteraapiani jõudsin emaga vesteldes. Nii hakkasingi enne 11. klassi uurima, mida füsioteraapia endast kujutab,» kirjeldab ta.

Liis kandideeris nii Tartu ülikooli kui ka Tartu tervishoiu kõrgkooli, kuid valik langes siiski TÜ kasuks. «Uurisn ühelt tuttavalt, kes oli siin füsioteraapiat õppinud, et kumb variant oleks parem. Tema soovitas Tartu ülikooli seepärast, et siis on maailma uksed rohkem valla, ja see veenis mind.»

Tagantjärele mõeldes ütleb Liis, et suurim erinevus kahe

kooli vahel on ilmselt teooria ja praktika osakaal: ülikoolis on teooria osa, tervishoiu kõrgkoolis aga praktika osa suurem. «Aga kuna siin on väga palju vabaineid ja valikuid, siis mina olen oma valikuga küll täiesti rahul,» sõnab ta.

FÜSIOTERAPEUT KUI INNUSTAJA

Praegu füsioteraapeudi ja treenerina töötav heatujuline ja energias pakatav Liis käis nii bakalaureuse kui ka magistriõpingute ajal välismaal praktiseerimas. Hispaanias oli ta praktiliselt ühes haiglas, kus ta sai proovida tööd erinevates füsioteraapia valdkondades.

«Magistriõpingute ajal käisin aga Küprosel erapraksises ja seal õppisin samuti väga palju. Elukoige just uusi tehnikaid, sest ülikoolis antakse alusteadmised, kuidas ja mille jaoks harjutusi teha. Praktiliselt sain aga uusi mõt-

teid, meetodikaid ja nippe.»

Liis töötab Tartus rehabilitatsioonikeskuses MTÜ Ühiselt, kus ta tegeleb eelkõige täiskasvanutega. «Meil on küll väga palju erinevaid kliente, lastest vanemate inimesteni, kuid olen eelistanud täiskasvanutega tegeleda eelkõige seetõttu, et mind huvitab skeletilihassüsteem. Selle põhjal on rohkem tegemist just täiskasvanutega, kuigi ka lastel on neid probleeme. Siiski ei tunne ma end laste füsioteraapias veel nii kindlalt,» ütleb ta.

Rehabilitatsioonikeskuses tegeletakse enamasti krooniliste probleemidega, palju on tegemist erinevate seljavalude või südameprobleemidega. «Meieni jõuavad inimesed siis, kui neile on koostatud rehabilitatsiooniplaan. Eks nad tulevadki siis, kui olukord on tegelikult juba hull.»

Liis kirjeldab, et rehabilitatsioonisüsteem näeb neile >>

» inimestele ette mitmete asjatundjate teenuseid ning füsioteraapiat saavad täiskasvanud kasutada näiteks viis tundi aastas. «Seega näen ma mõnikord neid inimesi alles aasta pärast ja nii paistab väga hästi välja, kui palju on keegi jõudnud ja tahtnud probleemiga kodus tegeleda.» Füsioteraapias ongi suur rõhk inimesel endal ja sellel, kuivõrd palju suudab ja tahab ta kodus erinevaid harjutusi teha. «Füsioterapeut on see, kes inimest juhendab ja innustab ning kes annab suuna kätte. Inimesel tuleb aga endaga palju tööd teha ja õppida end ise jälgima,» lausub ta.

UNISTUS SAADA TREENERIKS

Liis tahtis treeneriks saada juba siis, kui ta oli päris väike tüdruk. See on alati olnud tema unistus. «Samuti sobib see füsioteraapia-ga hästi kokku, sest need täiendavad teineteist ning ma saan füsioteraapiast midagi trennides-

bakalaureuseõpingute ajal võimlemise ainet. Aine esimene osa oli individuaalne ning seal õpetati harjutusi tegema näiteks poomil ja rööbaspuudel. «Vabatahtlikult oli võimalik võtta ka aine teist osa, kus tuli kursuse lõpuks tööta-da välja võimlemiskava. Meie panime noormeestest ja neidudest kokku rühma «Puusaliiges» ning käisime esinemistel ja võistlustel kolm aastat. 2013. aastal võitsime ka võimlemisfestivalil GymnaFest esimese koha.»

Liisile meeldis eriti see, et ta sai kavasid koostöös kursuseõega kokku panna ning ka ise võistlustel käia. «Nüüd on kõik meie rühma liikmed mööda Eestit ja välismaad laiali ning me ei ole kahjuks saanud sellega edasi tegeleda, kuigi ma väga tahaksin.»

Kõige rohkem on treeneri-amet õpetanud talle seda, kuidas klientidega suhelda ja kuidas neid juhendada. «Juhendamisoskus on kindlasti väga oluline, selles olen ma ka kiita saanud. Rühma-

tan harjutuste tehnikat nii palju, et suu lihtsalt juba vahutab, kuid siis ma näen ikka mõnda inimest, kes teeb harjutust valesti.»

Kui tunnis on 40 inimest korraga, siis ei lähe treener selle inimese tehnikat viimasesse ritta parandama. «See ei pruugi kõigile meeldida, et treener tuleb teda teiste nähes korrigeerima. Mina olen seda teinud siis, kui käsil on harjutused, kus inimesed ei näe kogu saali.» Samuti on ta kasutanud näiteks uue treeningkava puhul varianti, et paneb muusika seisma ning räägib kogu saalile harjutuse uuesti üle. «Nii saan kõigi tähelepanu ja saame õigesti edasi minna.»

Liis arvab, et kui treener näeb inimest, kes teeb väga paljusid liigutusi valesti, siis tuleks minna temaga rääkima ja selgitama. «Siis tulebki ta tunni lõpus või järgmise alguses kinni püüda ja tehniline pool üle seletada. Mul on olnud nii, et inimese nägu jäi meelde ja kui ta tuli järgmisel korral esimesena saali, siis sain temaga kõik tehnikad üle vaadata.» Ta lisab, et treenerid käituvadki erinevalt ning inimeste tehnikate parandamist tuleb teha ettevaatlikkusega.

MÄNGUD JA HARJUTUSED

Liis on eelmise suve lõpust Tartu ülikooli liikumislaboris assistent ja seni on ta kõige rohkem tegele-nud koolitundide liikumispauside harjutuskaartide väljamõtlemisega. Liisil tuli välja mõelda 40 kaarti, igal kaardil neli harjutust.

«Harjutused pidid kõik olema eri kategooriatest: jõud, vastupidavus, tasakaal ja koordinaatsioon. Nüüdseks on need juba trükitud ja meie projekti pilootkoolid on

need ka enda kasutusse saanud.»

Harjutuste väljamõtlemisel tuli arvestada väga paljude asjaoludega. «Esiteks see, et need oleksid eri kategooriatest, ja ka see, et klassiruum ei ole kuigi suur. Peale selle tuli mõelda laste vanusele, praegu oleme suuresti tegelenud esimese kooliastme ehk 1.–3. klassidega. Nüüd liigume juba vanemate laste suunas, et neid meetodeid veelgi edasi arendada.» Harjutuskaarte saavad õpetajad kasutada tundides liikumispausideks ning õpilased saavad ise harjutusi üksteisele ette näidata.

MÄNGUJUHTIDE KOOLITAMINE

Praegu tegeleb Liis liikumislaboris sellega, kuidas pakkuda lastele rohkem võimalusi koolis liikumiseks. «Koolitame välja mängujuhte ehk koolil on endal olemas vanemad õpilased, kes teevad noorematele vahetundides mängu. Mõnedes koolides juba kasutatakse seda ja lastel on selle vastu suur huvi.»

Samuti koolitatakse tugi-

isikuid, kes aitaksid vajadusel mängujuhtidel mängu korraldada ning oleksid küsimuste ja murede korral toeks.

Liisi sõnul on koolide jaoks üks suurimaid pähkeldid see, kuidas muuta koolistruktuuri. «Ehk eelkõige see, kuidas muuta tunniplaani nii, et lastele tekiks

KA ÕPETAJAD NÄEVAD AINA ENAM, KUI HÄSTI TÖÖTAVAD LIIKUMISPAUSID JA PIKEMAD VAHETUNNID.

pikemad vahetunnid ja nad saaksid õue minna. Antsla gümnaasiumis on praegu pikk vahetund ning nad on öelnud, et ei kujuta isegi enam ette, missugune oleks olukord siis, kui neid vahetunde poleks.»

Kuid selleks, et saada koolipäeva üks pikk vahetund, tuleb minna tunniplaani kallale. «Keegi ei taha, et koolipäev veniks pikemaks, seega ei ole see lihtne protsess.»

Ka õpetajad näevad aina enam, kui hästi töötavad liikumispausid ja pikemad vahetunnid. «Lapsed ei nihele nii palju tunni ajal ning

kui nad saavad korra 45 minuti jooksul natuke liigutada, siis on ka nende keskendumisvõime parem.»

Liisi sõnul on mitmed õpetajad olnud esialgu liikumispauside suhtes pessimistlikud ning küsinud, kust pausi jaoks aega võtta, sest õppekavaga tuleb edasi min-

na ja teha on palju. «Aga lõpuks näevad nad ka ise, et tegelikult tuleb liikumispaus tunnile ainult kasuks.»

Liis loodab, et liikumislabor suudab oma projektidesse kaasata aina enam koole ja et Eesti koolikultuur muutub.

«Ma nii väga tahaksin, et jõuaksime sinnamaale, et lapsed liiguvad koolis rohkem. Kui lastele antakse liikumiseks rohkem võimalusi, siis lõppkokkuvõttes on rohkem rahul nii õpetajad, lapsed kui ka lapsevanemad. See ongi üks meie suur eesmärk – et lapsed liiguksid aina enam.» UT

LIISI SÕNUL ON RASKE MINNA INIMISE TEHNIKAT PARANDAMA, KUI TUNNIS ON KORRAGA 40 INIMEST. SEDA TULEB TEHA ETTEVAATLIKKUSEGA.

se üle kanda ja vastupidi.»

Treenerina on Liis töötanud üle kolme aasta ning praegu annab ta spordiklubis MyFitness rühmatreeninguid viis korda nädalas. «Kuigi ma esialgu mõtlesin, et peaksin lihastreeningute kõrvale ka midagi rahulikumat võtma, siis on ikkagi läinud nii, et need viis trenni on kõik lihastreeningud.» Seetõttu käib Liis veel ka ujumas, jooksmas ja võimlemas, et treeningud oleksid mitmekesisemad.

Võimlemise pisiku sai Liis ülikoolis õppides, kui ta võttis

treeningutes ei peagi inimene alati minu poole vaatama, kui ma mingisugust harjutust teen, sest ta saab samal ajal rääkimise teel kogu teabe harjutuse tegemiseks juba kätte,» kirjeldab Liis viisi, kuidas talle kõige rohkem töötada meeldib.

Küsimusele, kui kasulik on inimesel üldse rühmatreeningus käia, kui kõik harjutused ei pruugi alati tehniliselt õiged olla, vastab Liis, et treener peab hea seisma selle eest, et inimesed teeksid harjutusi õigesti. «Ütlen ausalt, et vahel ma räägin ja sele-

LIISI KAHEKSA NIPPI, ET TÖÖPÄEV OLEKS AKTIIVSEM

- » Tule tööle jalgrattaga!
- » Autoga tööle tulles pargi auto töökohast kaugemale, et saaksid päeva jooksul rohkem liikuda.
- » Tee istumisest pause – mine võta veeautomaadist/joogivee kraanist vett või tee seistes paar venitus-harjutust.
- » Mobiiltelefoniga rääkides kõnni võimalusel treppidel või seisa püsti.
- » Tööta vahepeal seistes: selleks saab töölauana kasutada näiteks kõrgemat aknalauda või muud kõrgemal asetsevat pinda.
- » Võimalusel söö lõunat majast väljas, et enne ja pärast mõnusat kõhutäit saaksid ka värsket õhku hingata ja liikuda.
- » Korraldage kõnnikoosolekuid – olulisi teemasid saab kolleegidega arutada ka väljas liikudes.
- » Aseta laua- või mobiiltelefon enda töölaual kaugemale, et peaksid kõnele vastamiseks püsti tõusma.

Regionaalne kõrgharidus muudab haridusmaastikku

ALMA MATER

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia õppe- ja arendusdirektor Tuulike Kivestu rääkis, et kolledžite rolli ja saatuse üle on arutatud juba pikka aega. 2008. aastal sõlmisid Eesti ülikoolid ühiste kavatsuste lepingu regionaalsete kompetentsikeskuste loomise kohta.

Kivestu sõnul võib täna öelda, et võrgustik on välja arendatud ning nõu oleks vaja pidada selle üle, kuidas tagada kolledžite jätkusuutlik tegevus. Viljandi kultuuriakadeemia 65. juubeliaastapäeva puhul ongi tema sõnul väga sobiv võimalus kutsuda endale kõik osapooled külla ning pidada üheskoos maha konverents teemal «Regionaalse kõrghariduse väärtus ja hind».

Tartu ülikoolil on kolm kolledžit: Viljandis, Pärnus ja Narvas. Kõigi kolme kooli esindajad ütlesid kui ühest suust, et nende koolil läheb üsna hästi.

Viljandi kultuuriakadeemia juubelikonverentsil arutletakse regionaalse kõrghariduse väärtuste üle. Tartu ülikooli kolledžite juhid leiavad, et neil on palju pakkuda ja üldplaanis läheb neil hästi. Ometi on ka murekohti.

Tuulike Kivestu rääkis, et Viljandi kultuuriakadeemia olukord on küllaltki hea sellepärast, et neil on väga kindel roll nii ülikoolis kui ka Eestis laiemalt.

Narva kolledži haldusjuht Jaanus Villiko rääkis, et ka neil läheb päris hästi ja hetkel pannakse rõhku töökorraldusele ning lõpetajate ja sisseastujate arvule.

Pärnu kolledži direktor Henn Vallimäe lausus omalt poolt, et Tartu ülikool hoiab oma kolledžeid ja temal ülikoolile etteheiteid pole.

Viljandis toimuv konverents

ARUTADA VÕIKS KA, KUIDAS RIIK SAAKS REGIONAALPOLIITIKA ELLUVIIMISE JUURES ÄRA KASUTADA KOLLEDŽITE OLEMASOLU.

sil arutatakse ka selle üle, kuidas peaks kolledž kohaliku omavalitsusega koostööd tegema.

Kivestu sõnul on palju räägitud, et piirkonna koolid on vajalikud, aga konverentsilt ootab ta, et minnakse konkreetsemaks. Nii tuleks välja, kuidas erinevad osapooled on valmis panustama ning omavahel koostööd tegema.

Peale selle võiks tema sõnul regionaalpoliitika ja haridusküsimuste puhul arutada seda, kuidas riik saaks piirkondliku poliitika elluviimise juures ära kasutada kolledžite olemasolu.

SUUREM KOOSTÖÖ

Ka Villiko leiab, et kui kolledž asub mingis piirkonnas, siis võiks ta oma piirkonnaga koostööd teha. «Aga koostöö arendamine pole akadeemilise ülikooli peamine ülesanne. Kui need langevad kuidagi kohalike vajadustega kokku, siis võidavad

kõik,» ütles ta.

Villiko sõnul annavad kolledžid juurde seda, et elu Eestis on tunduvalt mitmekülgsem ja kogu kõrgharidus ei koondunud ainult suurtesse keskustesse.

Vallimäe rääkis aga eelarvamustest, mis kohalikul kogukonnal on. «Kohalikud arvavad, et meie ülesanne on kogukonda

VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA ON LEIDNUD EESTI KÕRGHARIDUSMAASTIKUL KINDLA ROLLI.

teenida, aga kui vaatame eelarvet, siis oleme ikkagi koolitusasutus. Me ei saa kohalikku kogukonda arendada erinevate projektide näol, sest meil pole sellist raha. Kui selle raha leiame, siis tuleb see õpetamise arvelt,» seletas ta.

Kivestu tõi välja, et kolledžid on kasulikud ka linnadele, kus nad asuvad, sest toovad piirkonda üliõpilasi, kellel on omakorda uusi ja värskeid mõtteid.

Kuigi üldplaanis saavad kolledžid kenasti hakkama, on ka murekohti. Kivestu tõi välja, et raha on üks teema, mis on ilmselt igal pool mureks ja seda võiks alati rohkem olla, sest kolledžid peavad neile eraldatud õppe-rahade eest näiteks ka oluliselt kulukamat tugistruktuuri ülal hoidma.

Peale selle ei ela paljud õppejõud Viljandis ja sõidavad kohale mujalt, et loenguid anda. «Teinekord on õppejõudude leidmine päris suur ülesanne ning üldse

on kogu logistika korraldamine keeruline,» sõnas Kivestu.

VÄHE LÕIMUMIST

Pärnu kolledži direktor Vallimäe rääkis aga, et suure reformiga, mis jättis alles neli teaduskonda, on lood veidi segasemad kui varem, sest kolledžite lõimumist suurte teaduskondadega on vähe.

Narva kolledži haldusjuht Villiko ütles, et väljakutsed, mis on kolledžitel, on kogu kõrgharidusmaastikul samad: peamiselt ikka see, et üliõpilasi jääb üha vähemaks. Samas esitas ta küsimuse, et kui noori jääb vähemaks, siis kas need, kes ülikooli sisse saavad, on tõesti seda väärt või saavad nad sisse sellepärast, et kohad on vaja täis saada. Seega peab hoolega vaatama, millist ettevalmistust pakuvad gümnaasiumid õpilastele.

Kõik juhid tõid aga välja selle, et kui võrrelda Tartu ülikooli kolledžeid Tallinna ülikooli

omadega, siis on TÜ kolledžitel väga hästi läinud. Näiteks pole senimaani teada, kas sügisel avatakse Rakvere kolledžis uutele üliõpilastele vastuvõtt või mitte. Lood pole head ka Haapsalu kolledžis.

Tartu ülikooli kolledžeid sellised mured ei kimbuta ja kuigi üliõpilasi jääb vähemaks, siis ei ole probleemi sellega, et inimestel ei oleks huvi ühe või teise eriala õppekava vastu.

Vallimäe rääkis, et kuigi nad asuvad kõrvalisemas piirkonnas, siis tegelikult teenivad kolledžid tervet Eestit. «Kui ma oleksin rektor, siis oleksin väga uhke meie kolledžite üle,» lausus ta.

«Müts maha ülikooli ees, et ta arendab, armastab ja hoiab oma kolledžeid. Mul on pigem küsimus poliitikutele: miks kasutatakse kolledžite võimalusi nii vähe? See pole otseselt etteheide, aga väljakutse võiks olla suurem,» sõnas Vallimäe. UT

FOTO: ANDRES TENNIS

VALDUR MIKITA: mets ja ülikool on üpris sarnased

INTERVJU

Sel õppeaastal vabade kunstide professori ametis olev kirjanik ja semiootik Valdur Mikita ütleb, et püüdis üliõpilastele ja teistele kuulajatele anda edasi eestlaste omast paiga- ja loodustunnetust. Professori loengud kutsusid kaasa eestlaste elutunnet käsitlevale rännakule.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Missuguste mõtete ja ootustega võtsite vabade kunstide professori ametikoha vastu?

Arvan, et vabade kunstide professor on Tartu ülikoolis üks erakordselt õnnestunud idee. Kui mõtlen oma õpingute peale, siis mina jõudsin nelja vabade kunstide professori loengutesse: need olid Hando Runnel, Madis Kõiv, Jaan Kaplinski ja Jüri Arrak. Eriti innustavad loengud olid Jüri Arrakul, kes ei kasutanud minu

mäletamist mööda üldse märkmeid – ta tuligi, kaks kätt taskus, ning rääkis erakordse põnevusega mingisuguseid imelikke seiku oma elust. Need lood sidus ta käigu pealt suuremate üldistuste või teooriatega.

Mulle on alati meeldinud loengud, kus inimene oskab oma

nesteesia on justkui kuues meel – selline kaasasündinud omapära mõjutab tugevasti inimese elu. See sunnib inimest alateadlikult tegema elus hoopis teistsuguseid valikuid ning just see ongi erakordselt põnev ja inspireeriv. Aga sellised arutelud saavad olla pigem usalduslikud jutuajami-

MULLE NÄIB, ET MIDA AEG EDASI, SEDA OLULISEMAKS SAAB TEGELIKULT PAIGAVAIM VÕI TEATUD MAASTIKUST SÜNDINUD LUGU.

isiklikku elu ja suuremat teooriat kokku siduda. See vahest oligi üks mõte, mis mind kannustas, kui hakkasin oma loenguid ette valmistama. Tahtsin ühitada teoreetilist mõtet ja oma isiklikku kogemust, mida on teinekord isegi raske sõnadesse panna. Mulle meeldib, et vabade kunstide professor annab vabad käed luua üks ebatavaline loengukursus, ja usun, et see inspireerib ka tudengeid.

Kas ja kui palju tuli ettevalmistatud osa käigu pealt muuta?

Eks see sõltub üpris palju kuulajaskonna suuruselt. Sügisese loengud olid üpris suured, 130–140 inimest, ja ma sain kohe aru, et kõikidest asjadest ei saa nii suure kuulajaskonna ees lihtsalt rääkida. Kevadsemestril on meil aga väike rühm, 25 inimest, ja paljud asjad, mis jäid sügisese loengukursusest välja, oleme nüüd ette võtnud.

Teatud asju ongi targem arutada väikeses rühmas. Näiteks äsja meelitasin ühte loengusse kaks sünesteeti, kelle peas ongi maailm täiesti tagurpidi pööratud. Nad jagasid oma kogemusi, mis olid mõnes mõttes täiesti pöörased. Olen kasutanud võrdpilti, et sü-

sed ja seetõttu ei saa neid suure kuulajaskonnaga teha.

Mis teid selle kursuse juures kõige rohkem inspireeris?

Kindlasti üliõpilased! Sügissemestri lõpul kirjutasid tudengid essee paigavaimust ja mõne kindla paiga mõjust inimese elule. Nende essee lugemine oli minu jaoks väga suur elamus. Tajusin väga selgelt mustrit, mis hakkab mujalt maailmast juba ära kaduma: kuidas üks maa- või suvekodu mõjutab kogu inimese edasist elu.

Muidugi oli palju rohkem positiivseid näiteid, mille võiks kokku võtta nii, et eestlased on loomu poolest väga paigatundlikud ja kui neil õnnestub see siduda loominguga kõige laiemas tähenduses, on see minu meelest osa eestlase õnne valemist.

Mulle näib, et mida aeg edasi, seda olulisemaks saab tegelikult paigavaim või teatud maastikust sündinud lugu. Eks see ole oma-moodi soov kuidagi viisi tasakaalustada üha enam üleilmastuvat maailma. Kui vaatame muud maailma, siis enamik inimesi on niikuinii linnainimesed ja palju on neid, kes käivad tihti reisimas või matkamas, aga see, et olla >>

» suvel kusagil maakodus, lugeda raamatut ning käia seenel ja marjul, on hoopis teistsugune, tegelikult väga luksuslik elu, mis on suurele osale maailmast kättesaamatu. Kui mul õnnestus seda mõtteviisi tudengite seas väärtustada, siis on hästi.

Seega püüdsite loengutega anda edasi paiga- ja loodustunnetuse eripära, selle mõju inimesele?

Jah, sügisese loengukursuse teema oli «Mõtteärrak eestlase elutundest» ja kevadsemestri teema pealkirjastas kui «Praktiline mütogeograafia». Sel oli kaks mõtet. Ühelt poolt olen veendunud, et eestlase loodustunnetus ja paigataju ongi väga raskesti sõnastatav. Seda katab selline hämar saladuseloor. Saame kõik sellest vaistlikult aru, aga sellest on raske rääkida. Üleüldse on raske rääkida Eesti kultuuri iseloomulikest joontest, eriti selle vanemast, läänemeresoomelisest kihist.

Näiteks metsaskäimine on minu meelest siinmail täiesti

eraldi kultuuri- või kunstivorm. Aga kuna oleme kõik saanud euroopaliku hariduse, siis me ei jaga oma mõtetes maailma nii, et kirjanduse, kunsti ja muusika kõrval on kunstivorm ka metsas- või saunaskäimine.

Me jagame maailma niiviisi, nagu seda tegid antiikfilosoofid.

ME EI OSKA TIHTI MEIE JAKS OLULISTEST ASJADEST RÄÄKIDA EGA NEID KA VÄÄRTUSTADA.

Sellest sõelast pudenevad paljud meie jaoks olulised asjad lihtsalt läbi ja me ei oska neist rääkida ega neid väärtustada.

Teiste sõnadega, me ei tähtsusta oma kultuuri piisavalt. See oli ka üks loengukursuse mõte: leida üles need ühiselt jagatud sõnastamatud asjad, millest maailm tegelikult koos seisab.

Kui hästi said tudengid keerulise sõnastamisega hakkama?

Üliõpilaste mõtted olid

üllatavalt head. Kavatsen kõik need esseed anda Eesti rahvaluule arhiivi, see on väga omanäoline ühe ajastu läbilõige inimeste paigatunnetusest.

Peale selle on nendes esseedes palju pärimuslikku ainet. Tihti on nii, et mõni mets on inimest palju mõjutanud, aga paljud

tudengid kirjutasid oma esseedes ka sellest, kuidas neid on mõjutanud jõed, järved ja meri. Me ei ole kuidagi lahti saanud nii vete- ega ka metsavaimu painest.

Paljudest esseedest joonistus välja üks tüüpiline tegelane: selline poolmütoloogiline vanaema või vanaisa, kes on olnud vana maailma hoidja ning kellega inimesed peavad sageli oma mõtetes kahekõnet, kui on tarvis mingeid asju enda jaoks selgeks mõelda.

Kas ja mis üllatas teid selle loengukursuse jooksul?

Mulle näib, et ülikoolis on praegu tudengitel vajaka isiklikust kontaktist õppejõuga. Keegi ju tegelikult ei taha, et ülikool oleks anonüümne, aga tänane õppeviis on ikkagi vähehaaval selliseks muutunud. Tuleks leida võimalusi, et pühendada rohkem isiklikku aega üliõpilastele, see on väga tänuväärne. Iga selline arutelu on omamoodi arenguestlus ka õppejõu jaoks.

Samuti üllatas heas mõttes see, et nägin nendes esseedes paari-kolme inimest, kes on oma mõtteviisilt väljakujunenud kirjanikud. Erakordselt huvitava mõtlemisega noored, keda üritasin omalt poolt julgustada, et nad oma andega tõsisemalt tegeleksid. See tõdemus, et tänapäeva inimesed ei oska kirjutada – mina seda küll kuidagi öelda ei saa. Võib-olla mängib siin teatud rolli ka see, et kursusele tulid inimesed, kellel on niikuinii juba sügavam huvi kirjanduse vastu.

Mis te arvate, kuivõrd toetab tänane ülikool loomingulisust?

Seda ma tegelikult ju ei tea, sest selleks peaksin külastama kõikide erialade loenguid ja tegema siis mingisuguse üldistuse. Aga kui ma vaatan seda väikest seltskonda, kes on tulnud minu loengusarja kevadisele kursusele, siis seal on inimesi enam kui kümnele erialalt ja igalt poolt tuleb andekaid inimesi.

Need vestlused ja seminarid, mis meil on olnud, on olnud äärmiselt põnevad. On põnev, kui näiteks mõni loodusteadusliku haridusega inimene võtab üles ühe mõtteotsa ja seda jätkab omakorda kunstiharidusega inimene jne. Sellised arutelud on palju väärtuslikumad. Minu arvates ongi see üks lihtne viis loovuse edendamiseks – panna kokku eri huvide ja võimetega inimesed.

Ma pole kunagi väga uskunud sellesse, et on olemas mingisugune metoodika, mis teeks inimese loovamaks, kui nad sisimas on. Kirjutasin kunagi oma doktoritöö

loovusteooriatest ning teinekord ma ikka vaatan, mida uut loovuse kohta kirjutatakse. Ega tegelikult ju polegi maailmas korraliku loovusteooriat, on hulk vähem või rohkem tõestatud hüpoteese.

See, mida loovuse kohta saab enam-vähem kindlat väita, kõlab üsna algeliselt: loovuse jaoks on kõige parem see, kui inimese loovust ei takistata. Enamik «mitte-loovusega» seotud probleeme sigineb sellest, et inimesele loobitakse kõikaid kodaratesse, olgu siis koolis, töökohas või mujal.

Kõik vabast vaimust kantud seminarid ja mõttevahetused, pöörased küsimusepüstitused – need inspireerivad loova vaimuga inimesi. Kõiki neid eri võimalusi, mis seoksid kokku erinevaid ideid ja üksteisekauged valdkondi, tuleks ülikoolis väga hoida. Loodan, et vabade kunstide professor aitab seda mõtteviisi edasi kanda. UT

Loe täispikka intervjuud UT veebist www.ajakiri.ut.ee

KÜSITLUS

Mida teile loengud õpetasid ja milliseid mõtteid tekitasid?

URMAS GLASE

kommunikatsioonijuhtimise magistrant

○ salesin sügissemestril Valdur Mikita juhitud mõtteärrakul eestlase elutundest. Mulle meeldib tema loodud müütilise eestlaste võrdkuju, sest Euroopasse tõttava rahvana kipume liiga tihti tahtma olla nagu teised, selmet jääda häbenemata omamoodi. Kuna olen lugupeetud professori eakaaslane ja sarnase maailmatunnetusega, siis minu jaoks oli see retk justkui koduradadel, kus oli lapsepõlvõhnu, koduse olustiku ja enda äratundmist. Olen üks nendest introvertidest, kes teeskleb üsna hästi ekstravertsust, on paljajalu maal ja juurtega metsas ning suudab linnakivide vahel veenvalt kanda ülikonda. On hiilgav, kui akadeemiliste seinte vahel antakse edasi ürgsed väärtused lihtsas ja vahetus keeles. ●

FOTO: DMITRI KOTJUH / JÄRVA TEATAJA

ALIIS LIIN

TÜ rektoraadi büroo õigusnõunik

Tunnen ennast Valdur Mikita jutus väga ära: «ühes käes nutitelefon ja teises seene-nuga». Teda kuulates on tunne, et ta on kuidagi jälile saanud ka minu sisemisele häälele ja selle päevavalgele toonud. Ta räägib seda, mida me ju teame, aga ei julge alati uskuda. ●

FOTO: ANDRES TENNUS

KADRI UKRAINSKI

riigimajanduse ja majanduspoliitika õppetooli juhataja

Käisin loenguid kuulas elukõige isiklikust huvist, kuna Valdur Mikita käsitleb mitmeid mind isiklikult puudutavaid teemasid. Näiteks on suuline eestlaste pärimus väga huvitav, kuna ka meie perekonnas on just eestipoolses harus selle edasiandmine emadelt tütardele olnud läbi aegade väga oluline. Olen leidnud, et Liisa Pärsimi (kes oli minu vana-vana-vanaema) jutte ja laule on ka lindistatud ja uuritud. Seetõttu käisin ka loengus koos oma emaga ja meil oli väga toredaid äratundmishetki ussisõnade jm puhul. ●

FOTO: ANDRES TENNUS

Mis tunne on inimesel, kellel puudub üks meel?

AVASTA

Oled sa kunagi mõelnud, mis tunne on oma igapäevatoimetusi teha, kui puudub nägemine? Või kui sul pole võimalik kasutada suheldes häält? Või kui sa hoopis ei kuule, mida teine inimene sulle räägib? Seda kõike sai tudengipäevade ajal omal nahal proovida eripedagoogika tudengite töötoas «Väljakutse meeltele».

FOTO: MARI-LIIS KOEMETS

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

Kui me ise ei tunne erivajadustega inimesi, siis kui palju me üldse mõtleme selle peale, kuidas on elada, kui ei saa kasutada ühte või mitut meelt? Mina panin end proovile ja kaotasin natukeseks ajaks ära kolm oma meelt, et sellest aimu saada. Eripedagoogika tudengid valmistasid ette kolm tuba, kus tuli lahendada erinevaid ülesandeid.

SÕRMED EI PAINDU

Esimeses toas, kuhu sisse astusin, kaotasin oma kuulmismeele ja pidin suhtlema inimesega nii, et ma teda ei kuulnud. Ruumi sisenedes viipas mulle rõõmus neiu, et ma tema poole tuleksin.

Ta hakkas minuga viibeldes suhtlema. Samal ajal liigutas ta ka suud, seega proovisin suu pealt sõnu kokku veerida. Minu kõrval oli ka plakat, kus oli kirjas viiped, mis tähistavad erinevaid tähti viipekeeles. Kui tahtsin vastata, siis kasutasin just neid käemärke. Selleks kulus mul päris kaua aega.

Üllatavalt raskeks osutus osade tähtede moodustamine, sest mu näpud ei paindunud alati nii palju kui vaja. Ma ei teadnudki, et mul nii jäigad sõrmed on. Kuna vestlus oli üsna lihtsal teemal, siis saime omavahel ikkagi suheldud. Või oleks õigem öelda tutvutud, sest suhtlus põhines peamiselt sellel, kes ma olen, mida õpin jms. Kui peaks tegema võistluse, kellel kulub kõige kauem aega, et näidata viibeldes, et ta õpib ajakirjandust, siis selle tiitli võib küll julgelt mulle anda.

Kui olime lühikese vestluse

maha pidanud, tuli mul istuda laua taha ja vaadata üht videot, kus naine jutustas mingit lugu. Pidin kirja panema, kui palju sain aru sellest loost, mida ta mulle viiples. Esimesed sekundid ei saanud ma midagi aru. Üheltpoolt jälgisin ta käsi, teisalt püüdsin suu pealt sõnu kokku veerida, aga kuna ta tegi seda kiiresti, siis oli ülesanne päris raske.

Üsna video alguses sain aru, et juttu on kevadest, ja nii see tõepoolest oli. Paar lauset tabasin ka õigesti ära, aga üldiselt mõistsin pigem üksikuid sõnu.

Järgmises toas, kuhu sisse astusin, kaotasin kõnelemisvõime. Et ma ühtegi piiksu teha ei saaks, siis teibiti mu suu kinni. Ukse taga öeldi, et seal toas tuleb ka erinevaid ülesandeid lahendada, näiteks seletada vanasõnu.

Õnneks olid valitud üsnagi lihtsad vanasõnad ja kuigi ma pidin neist kaks valima, siis oleksin suutnud ka rohkem seletada. Teised pidid ära arvama, mis vanasõnu ma seletan. Kuna toa tegevuste korraldajad olid ilmselt

PEALE SEDA MÄRKUST KOMPASIN ESET JA SAIN ARU, ET JALUTUSKEPP SEE TÕESTI POLNUD, VAID SEE OLI HOOPIS VIHMAVARI.

kursis nende vanasõnadega, siis oli mul selle võrra lihtsam neid seletada. Üks vanasõna, mida ma seletasin, oli «kes ei tööta, see ei söö». Ma teesklesin, et koristan ja pistsin seejärel endale midagi suhu. Saadi aru küll.

Minu jaoks oli kõige huvitavam see tuba, kus ma oma nägemise kaotasin. Ruumi, kuhu sisse pidin astuma, ei olnud ma varem näinud.

Kõigepealt öeldi mulle, et olen

riiuli juures ja selle kõrval on nagi, kus on seljakott. Pidin seljakoti võtma ja siis riuililt erinevaid asju kotti panema: näiteks ajakirja, kommipaki, pastaka jne. Kui see oli tehtud, siis tuli ka seljakoti lukk kinni tõmmata ja see endale selga ajada. Seejärel tuli leida nagist valge jalutuskepp, mida pimedad liikumiseks kasutavad.

LÜHIKE VIHMAVARI

Selle ülesandega sai päris palju nalja, sest ma haarasin nagist esimese pikliku asja, mis tundus jalutuskepi moodi. Veidi aja pärast kuulsin, et inimesed muhelevad kuidagi lõbustatult.

«Ma vist ei võtnud õiget asja,» ütlesin. «Ma just tahtsin küsida, mis sa arvad, kas see sul maha ulatub,» vastas mind juhendanud neiu.

Peale seda märkust kompasin eset ja sain aru, et jalutuskepp see tõesti polnud, vaid oli hoopis vihmavari. Kui ma selle nagist võtsin, siis mõtlesin küll, et see on kepi kohta natuke lühike, aga kuna ma olengi keskmisest

pikemat kasvu ja suurem osa riideid on mulle alati lühikesed, siis ei osanud ma sellest numbrit teha. Lõpuks leidsin siiski ka õige jalutuskepi üles.

Jalutuskeppi kasutades tuli leida kraanikauss ja seal käed seebiga puhtaks pesta. Seejärel oli vaja leida käterätt, mis oli kraanikausist eemal minu selja taga.

Kui isegi ei tea, mis suunas minna, siis on päris raske midagi üles leida. Õnneks olid minuga >>

» kogu aeg inimesed, kes vajadusel juhendasid.

Pärast seda öeldi mulle, et kui ma saan nüüd kahest ämbrist mööda minna neid ümber ajamata, siis olen ülesande edukalt lahendanud. Teerajal oli aga mitu takistust ette pandud. Näiteks oli minu liikumisrajale tõmmatud lõng niimoodi ette, et ma pidin sealt alt läbi ronima. Ma ei saanudki alguses aru, kas lihtsam oleks alt läbi ronida või hakata hoopis ringiga minema, sest tavapärasel olukorras ma ju ka ei murra erinevatest takistustest läbi. Näiteks, kui kaarsild on kinni, siis ma ei proovi sealt ikkagi üle minna.

Peale selle oli põrandale pandud krabisevast materjalist mingi vaiba moodi asi, mis tekitas minus segadust ja arusaamatust. Ka helisid oli kasutatud ja need ehmatasid mu hetkeks täiesti

ära. Näiteks autosignaal ja beebi kisa. Ma küll teadsin, et see on nii-öelda mäng, aga ikkagi tekkis imelik tunne.

OHTLIKUD TREPID

Pidin ka treppidest üles kõndima ning alla tulema. Enne trepist alla tulekut hoiatati mind, et oleksin järgmist osa läbides ettevaatlik. Jumal tänatud, et hoiatati, sest muidu oleksin sealt alla sadanud.

Võib tunduda, et mis sellise teekonna läbimisel rasket on, sest mulle anti ju jalutuskepp kätte, aga mina unustasin seda vahepeal sihtotstarbeliselt kasutada. Ma püüdsin käega kompida ka enda kõrval olevaid seinu ja esemeid ning seetõttu tilendas see kepp vahepeal lihtsalt mu ees.

Seda ruumi läbides tekkis mul mingisugune ettekujutus sellest, milline see võiks välja näha, aga

kui ma silmaklapid peast võtsin, siis oli see hoopis teistsugune, kui ma olin arvanud. Minu jaoks oli üllatav, kui pisike oli tegelikult see ruum, kus ma viibisin. Kui ma ei näinud, siis tundus see palju-palju suurem.

Kui võisin sideme silmadelt ära võtta, valdas mind kergendustunne. Mulle valmistas juba suuri raskusi ühes toas hakkama saamine. Ma ei kujuta ette, kuidas on ringi liikuda näiteks linnas, mida eriti ei tunne. Mul oli ka pidev hirm, kuigi mõistusega sain aru, et minuga ei saa midagi juhtuda.

Pärast seda väljakutset mõtlesin õhtu otsa selle peale, kui hirmus on ikka olla, kui inimene ei saa mõnda meelt kasutada ja kui raske on neil hakkama saada. Pärast seda väljakutset tänasin küll jumalat, et ma näen, kuulen ja saan ka rääkida. UT

FOTO: JAX ANDRÉS TENNIS

Ülikool lahendab raamatukoguga seotud probleeme

ALMA MATER

Eelmisel kevadel alanud TÜ raamatukogu renoveerimine on jõudnud praeguseks järku, kus ülikool püüab ehitusfirmaga senise ehituse maksumuse läbi rääkida ja kokkuleppele jõuda ning samal ajal ka raamatukogu töötajate ja kasutajate rahuloluga seotud küsimusi ja muresid lahendada.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Ülikool otsustas eelmise aasta lõpus ehitusfirmaga YIT lepingu lõpetada, sest ettevõtte oli ka pikendatud tähtjaks renoveerimistöödega väga kaugel sellest, et raamatukogu oleks võimalik osaliselt avada.

Objektile tehtud tööde vahetamine näitas, et teisest järgust, mille peamine sisu oli

raamatukogu fuajee, lugemissaali- ja tööruumide renoveerimine ning liftide ehitus, oli eelmise aasta lõpuks tehtud ligikaudu 35%, seega kulgesid ehitustööd kuus korda plaanitud aeglasemalt.

Selle aasta algusest on ehitusfirmaga peetud läbirääkimisi teemal, kui palju võlgneb ülikool tehtud tööde eest. Kompromissile saada on olnud keeruline, sest kokku tuleb leppida väga paljudes eri üksikasjades, alustades sellest, missuguse kvaliteediga on tehtud praegused ehitustööd ning

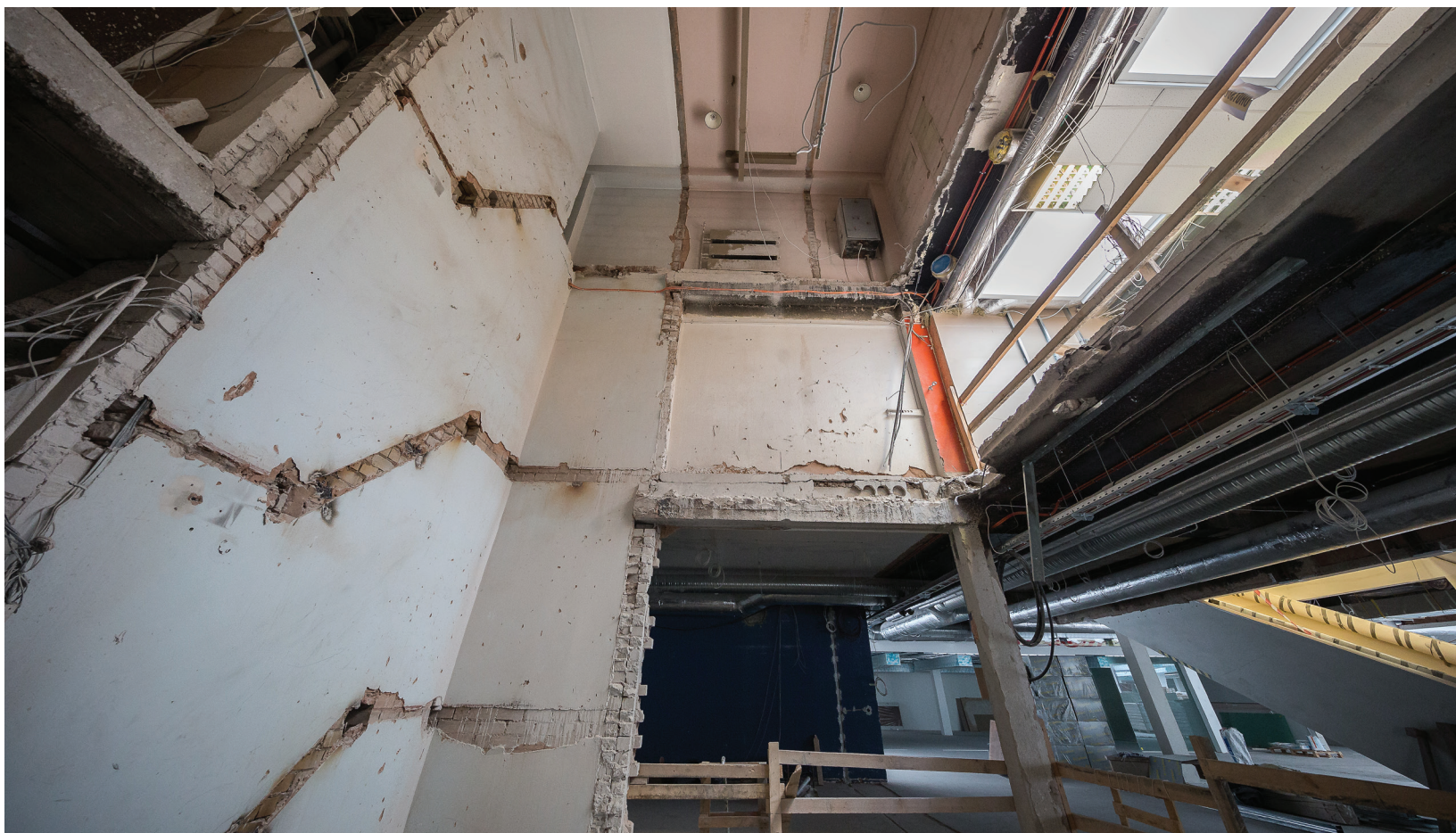
lõpetades sellega, kui palju on vajalikest töödest üldse tehtud ning kui palju see võiks kokku maksta.

Raamatukogu direktor Martin Hallik tõi näiteks, et praegu on kvaliteediprobleeme hoidlate põrandatega, mille betoon on juba praegu pragunenud ja mõnest kohast auklik. Samuti on riidehoidu paigaldatud valed raamid, mõnes koridoris on ukseid paigaldatud erinevate kõrgustega jne. Sarnaseid üksikasju on veel mitmeid.

Ülikooli arendusprorektor »

FOTO: MARILIS KOEMETS

» ja ühtlasi kantsleri kohusetäitja Erik Puura ütles, et läbirääkimiste käigus on kindlasti kohti, mis jäävadki vaieldavateks. «Seinte viimistlemine on üks näide. Kui lõppviimistlus on tegemata või ei ole see piisava kvaliteediga, siis on väga raske hinnata, mitu protsenti tööst on ühes või teises kohas tehtud.»

Puura sõnul on renoveerimisprojekti puhul samuti alati olemas võimalikud umbmäärasused ning seetõttu on lepingus olemas ka klausel ja ehitajal tulebki teatud riskid võtta. «Seesugused olukorrad tuleb jooksvalt koostellijaga lahendada,» lisas ta.

Ülikooli kinnisvaraosakonna juhataja Heiki Pagel sõnas, et ehituse käigus on tegelikult võimalus kõik üksikasjad läbi rääkida, et koos lahendused leida. «Eeldasime, et ehitaja kooskõlastab meiega rohkem, kuid paljusi seda ei tehtud. Oleksime koos saanud leida kindlasti paremaid lahendusi.» Raamatukogu eriosad nõudsid kooskõlastatud tööprojekte, mida ehitaja aga ülikoolile ei esitanud.

Eelmise kuu lõpus jätkas Erik Puura läbirääkimisi YIT Ehituse kontserni asejuhiga Soomes, kuna senised arutelud Lõuna-Eesti piirkonna juhtkonnaga ei

ole edenenud. Üksikasjalikum kohtumine toimub mai esimeses pooles.

SOOV LEIDA KOMPROMISS

«Meie soov on endiselt leida kompromiss. Saame aru, et nende tegutsemisahel on pikk, kontsern on suur ning seetõttu püüan nüüd rääkida otse kontserni juhtkonnaga,» ütles Puura.

Küsimusele, miks peaksid seekordsed läbirääkimised vilja kandma, vastas Puura, et tema arvates on põhimure olnud praegu pikas käsuahelas, ja ta usub siiralt, et suudab ehitusfirmaga

kokkuleppele jõuda.

«Peamised vaidlusküsimused on olnud seotud tööde kvaliteedi ja maksumusega. Samuti materjalidega, mille ehitusfirma on tellinud, kuid mida ei ole objektile kohale toodud ning mistõttu ei saa me neid kuludena aktsepteerida.»

Paljude lugejate ja ka raamatukogu töötajate küsimus on olnud, miks ei lõpetanud ülikool ehitaja lepingut varem ning miks tuldi ehitajale mitu korda vastu.

Teadaolevalt oli esialgu plaan avada lugemissaalid eelmise aasta sügisel. Kui selgus, et see kuupäev ei saa tööks, pakkus ehitaja välja

uue tähtajana aasta lõpu, millega ülikool nõustus. See tähendas kolme lisakuud esimese järgu lõpetamiseks.

«Ehitaja kinnitas meile, et ta teab, et tegemist on vastutusriika objektiga ning lugemissaalid tuleb õigel ajal avada, kuid ometi hakati ühel hetkel oma lubadustest taganema. Lootsime, et nad jõuavad siiski aasta lõpuks valmis ja teadsime, et kui lõpetame lepingu kohe sügisel, siis võtab uue hanki väljakuulutamise ja lepingu sõlmimise väga palju aega. Lootsime parimat,» kirjeldas Heiki Pagel.

Kinnisvara osakonna juhataja

ütles, et ülikoolil ei ole võimalik maksta töö ja lahenduste eest, mida nad tegelikult tellinud ei ole, ja seda ka seadusest tulenevate kohustuste tõttu. «See tuleneb riigihangete seadusest. Kui me andsime kõikidele pakkujatele ühesuguse projekti ja materjalid ning hakkame neid nüüd ehituse käigus muutma, siis me tegelikult rikume riigihankeseadust ja pane-me teised pakkujad ebavõrdsesse olukorda,» selgitas kinnisvaraosakonna juhataja. Seega, kui ehitaja on praegu paigaldanud riidehoidu valed raamid, siis ei saa ülikool sellega leppida nii seaduse kui ka kooskõlastatud »

» sisekujundusliku projekti tõttu.

Kõige optimistlikum ennustus, mil raamatukogu võiks valmida, on Puura sõnul selle aasta lõpp. «Ehituse lõpetamine võtab aega vähemalt viis kuud. Peale hanki väljakuulutamist peab see üleval olema 40 päeva, sellele järgneb hindamisperiood. Seega läheb aega kindlasti vähemalt seitse kuud. Optimistlikumat prognoosi sellest anda ei saa,» ütles Puura.

Uus hange loodetakse välja kuulutada sel kuul. Seni on selle ees seisnud mõned takistused: uuele hankel on tarvis lisada dokumendid, mille abil saaksid kõik pakkujad ühtmoodi aru, kui kaugel on ehitus ja kust tuleb jätkata.

Samuti on arutelukoht need materjalid, mis raamatukogus praegu on. «Kas ja kuidas läheme hankesse nende materjalidega, mis seal praegu on. Meie oleme ehitusfirmale andnud selgelt

KÕIGE OPTIMISTLIKUM PROGNOOS ON, ET RAAMATUKOGU RENOVEERIMINE VALMIB SELLE AASTA LÕPUKS.

teada, et oleme valmis osa neist materjalidest ära ostma, aga sealt ei ole selget signaali vastu tulnud. Ka see on osa mai esimeses pooles toimuvatest läbirääkimistest.»

TÖÖTAJATE MURED

Ülikooli töötajad on pidanud ehituse ajal saama hakkama majas oleva müra, vibratsiooni, tolmu ja väiksemates ruumides töötamisega. Raamatukogu töötajad rääkisid eelmisel kuul, et olukord ei ole olnud mugav, kuid nad on hakkama saanud.

Raamatukogu infosüsteemi peaspetsialist Külli Moont ütles,

et praegu töötatakse kolmes erinevas kohas, mis tähendab, et kõik töötajad on linna peal laiali. Infosüsteemide osakonna juhataja Anneli Sepp lisas, et valmis tuleb olla selleks, et ühel päeval töötatakse näiteks linnast väljas asuval ajutisel hoiupinnal, kus kleebitakse raamatutele uusi turvakleebiseid, ja teisel päeval hoopis ajutises raamatukogus. «Eks me tegelikult harjume kõigega, aga see kõik nõuab meilt palju rohkem energiat,» sõnas ta.

Peale selle ütles raamatukogu infosüsteemi peahaldur Piret Zettur, et kui majas ei käi aktiivne ehitustegevus ja tolmu ei ole, on olukord üsna normaalne.

«Aga kui hakatakse taas põrandat üles võtma, siis on see ebameeldiv ja raske. Samuti suudeti ühel päeval raamatukogu töötajatele ette teatamata teha mingisuguseid tuletõkke värvi- töid – hea, et inimesed kokku ei kukkunud. See ei ole muidugi ei

ülikooli ega raamatukogu süü, ehitaja lihtsalt ei andnud sellest teada. Pärast seda saadeti meid kohe ka koju,» kirjeldas Zettur.

Direktor Martin Hallik sõnas, et olud on tõesti olnud kitsad ja keerulised ning tolmu- ja müra- tase on kohati olnud väga kõrge. Samuti on raamatukogu töötajad pidanud praegu tegema varasemast enam tööd. «Oleme ehituse tõttu pidanud mitmel korral ka tööpäeva varem lõpetama, sest hoones ei ole olnud võimalik olla. Praegu tegeleme suuresti miljoni- le raamatule uute turvakleebiste kleepimisega. Töötajate jaoks on

see olnud kindlasti katsumus ja ülimalt pingeline aeg. Tunnen töötajate vastu suurt lugupidamist, et nad on sellistes oludes töötamisega hakkama saanud,» rääkis Hallik.

Infosüsteemide osakonna juhataja Anneli Sepp ütles eelmisel kuul, et kõige hullem on nende jaoks seni olnud teadmatus, kui kaua selline olukord kestab. «Elasime esialgu teadmise, et augustis saavad osad inimesed oma tööruumidesse tagasi, siis lükkus see tähtaeg oktoobrisse, siis jõuludeni. Jaanuaris ei öeldud meile enam ühtegi tähtaega ning nüüd on juba kevad ja me ei tea endiselt ühtegi tähtaega. See on olnud kõige halvem kogu asja juures,» kirjeldas ta.

KOLLEEGIDE TUGI

Külli Moont lisas, et peale selle on nad kõik ka tavapärasest rohkem tööd teinud, sest kõik töötajad tegelevad raamatutele uute turvakleebiste kleepimisega jms. Raamatukogu infosüsteemi peahaldur Piret Zettur lisas, et hea oleks, kui neile antaks mingisugustki teavet.

«Tahaksime, et meile öeldaks midagi, sest seni oleme istunud oma toas kokku pakitud asjade otsas, sest me ei tea, millal need ära tuleb viia.»

Töötajad ütlesid, et siiani on olukorras tulnud peamine tugi enda kolleegide seast ja direktorilt.

Anneli Sepp ütles, et tema arvates ei ole ülikool neid piisavalt toetanud ja nad tunnevad end üksinda jäetuna. «Peamine ongi olnud teabesulg: me ei saa täpselt aru, millal ja mida tehakse. Me ei saa tagasisidet oma küsimustele. Meile jäetakse mulje, et kogu aeg

tegutsetakse, aga ise majas olles ei usu enam sellesse. Hea oleks, kui saaksime järjepidevat teavet.»

Raamatukogu direktor Martin Hallik kinnitas, et kinnisvaraosakonnalt on kohati teabes olnud pikad pausid, kuid ta on alati kogu temani jõudnud teabe edasi andnud.

Kui Erik Puura ja Heiki Pagel said teada, et raamatukogu töötajate tagasiside järgi on nende jaoks infot liiga väheks jäänud, lubasid nad kindlasti olukorraga tegeleda. Eelmisel kuul korraldatigi juba töötajatega kokkusaamine, et raamatukogu ehituse olukorda selgitada ning anda töötajatele võimalus oma küsimustele vastused saada. Järjepideva teabe andmisega jätkatakse ka edaspidi.

Raamatukogu ehitus on valmistanud stressi ka tudengitele ja teistele lugejatele. Martin Halliku sõnul püüab raamatukogu anda teavet olemasolevate teenuste kohta erineval moel, näiteks alustati eelmisel kuul videote tegemisega.

«Teeme seda iga kahe nädala tagant. Esimeses videos näitame, kui kaugel ehitus on ja mis raamatukogus toimub, seejärel kavatsime näidata, millega

töötajad tegelevad, missuguseid teenuseid me pakume jne.»

Kõik raamatukogu lugejad saavad tasuta tellida raamatuid, mis on raamatukogul olemas, kuid on praegu ära pakitud. «Tasuta saab tellida kõiki neid raamatuid nii Eestist kui ka välismaalt, mis on

TASUTA SAAB TELLIDA KÕIKI NEID RAAMATUID NII EESTIST KUI KA VÄLISMAALT, MIS ON MEIE KOGUS OLEMAS, AGA PRAEGU KÄTTESAAMATUD.

meie kogus olemas, aga praegu kättesaamatud. Tasuda tuleb nende raamatute tellimise eest, mida raamatukogu enda kataloogis olemas ei ole – nii on olnud ka varem,» selgitas Hallik.

Samuti jätkab raamatukogu intensiivsemas tempos bakalaureuse- ja magistratööde digiteerimist, et järgmisel õppeaastal oleksid need kättesaadavad võimalikult paljudele tudengitele.

ÖÖRAAMATUKOGU

Ajutised lugemissaalid Liivi tänaval on avatud tööpäevadel kell 9–21 ja nädalavahetusel kell 12–18. «Sel kevadel tuleb kindlasti ka traditsiooniline ööraamatukogu. Alates 22. maist on ajutised lugemissaalid kahe

nädala jooksul avatud keskööni ja seda ka nädalavahetustel,» selgitas Hallik.

Samuti saavad kõik huvilised kasutada tasuta nii maaülikooli kui ka teiste ülikoolide lugemisruume, kui nad on end nendes raamatukogudes lugejaks regist-

reerinud.

Ajutisel raamatukogul tuleb Liivi tänava ruumidest uue õppehoone ehituse tõttu mujale kolida. Ajutisse hoonesse jääakse kevadsemestri lõpuni. Juuni lõpus kolib ajutine raamatukogu aadressile Veski tänav 32 ehk vanasse ERM-i hoonesse, kus on sama palju ruumi nagu Liivi tänava ruumides. Heiki Pageli sõnul avatakse ajutine raamatukogu uues asukohas ilmselt augusti keskel ning see asub seal kuni raamatukogu renoveerimine on lõppenud. UT

Läbirääkimiste arengute teave täieneb jooksvalt ajakirja veebilehel www.ajakiri.ut.ee käesoleva artikli all.

TEAVE RAAMATUKOGU TEENUSTE KOHTA

» Remondi ajaks pakitud raamatute raamatukogudevaheline laenuvus (RVL) Eestist ja välismaalt – TASUTA.
» ESTER-i kaudu tellitud raamatute koju laenuvus ja tagastus toimub raamatukogu hoones (sissepääs Akadeemia tn).

» Ajutised lugemissaalid koos rühmatöö ruumide ja arvutiklassiga asuvad Liivi tänaval. Samas on võimalik ka printida, paljundada ja skaneerida.
» Päringutele vastamine (e-kirja ja telefoni teel, veebis raamatukogu kodulehel).

» Kodulehe kaudu juurdepääs e-raamatutele ja e-andmebaasidele.
» Ainepakettide reserveerimine (õppejõududele).
» Doktoritöödega on enne kaitsmist võimalik tutvuda pop-up lugemissaalides.

Karjäärinõustaja aitab **sihid selgeks mõelda**

ALMA MATER

SANDRA SAAR

sandra.saar@ut.ee

Kuna õpin ise viimasel aastal ülikoolis ja tean, kui segadusse ajav võib kooli lõpetamine olla, siis otsustasin ka ise minna karjäärinõustaja jutule ja kirjutada oma kogemusest teistele, kes maadlevad küsimustega, mis edasi.

Millegipärast oli mul arusaam, et karjäärinõustaja juures käimine tähendab testide lahendamist, aga juba telefoni teel nõustamisaega kokku leppides mainis karjäärinõustaja Julia Šarapova, et tema üldiselt oma töös teste ei kasuta. Nõustaja seletas hiljem, et see müüt on tegelikult paljude peas ja ilmselt tuleneb see filmidest.

Minu puhul ei oleks ilmselt testidest tõesti suuremat kasu, sest ma tean üsna kindlalt, et tahan ikkagi tegutseda meediavaldkonnas, mida ma ka õpin.

Miks siis üldse nõustaja juurde minna? Kuigi ühest küljest ma tean, et tahan olla ajakirjanik, siis ka minul on tekkinud küsimusi, mida ja kuidas täpselt.

Kevade saabumine tähendab paljude jaoks seda, et koolitee saab käidud. Kes pole kindel, mida täpselt teha tahab, siis Tartu ülikoolis on võimalik saada tasuta karjäärinõustamist.

Olgu öeldud, et iga karjäärinõustamise kogemus on väga isiklik ja põhjanevaid järeldusi minu näite puhul teha ei saa. Inimesed pöörduvad nõustaja poole erinevate küsimustega. On neid, kes ei ole üldse kindlad, kas õpitud valdkond on nende jaoks õige, aga on ka neid, kes tahavad läbi arutada, mis samme teha selleks, et saavutada endale püstitatud eesmärk.

OTSUS TULEB ISE TEHA

Karjäärinõustaja aga ei ütle kunagi, mida inimene tegema peab. Ta saab pakkuda välja erinevaid variante, kuid otsused peab iga inimene ise langetama.

Kui mind vaevasid vahepeal küsimused, mida ikkagi tulevikus edasi teha, siis umbes paar nädalat enne nõustaja juurde minekut olin suutnud ma need asjad enda jaoks selgeks mõelda. Ja ka selle, kuidas saavutada seatud eesmärk. Seega otseselt polnudki mul nõustamist vaja. Küll aga aitas nõustaja mul välja mõelda plaani B ja C – juhul kui mu esialgne plaan ei peaks õnnestuma.

Šarapova palus mul kõigepealt

kirja panna võimalikud töökohad, kus ma end tulevikus töötamas näeksin. Mina panin kirja kolm erinevat asutust. Seejärel palus ta kirjutada kohad, mille ma enda jaoks kindlasti välistaksin. Pidin ka põhjendama, miks ma just nii tegin. Ma välistasin enda jaoks näiteks kohad, millel on halb maine või sisekliima. Minu jaoks ei tekita see usaldust, kui andekad inimesed lastakse töölt päeva-pealt lahti ilma erilise seletuseta. Kahjuks on viimasel ajal seda ette tulnud.

Ma polnud varem eriti mõelnud, miks ma ühe või teise koha välistan, aga kui nõustaja

küsis, siis hakkasin mõtlema, mis on need tingimused, mis on minu jaoks olulised ja mida ma hindan. Minu jaoks on näiteks tähtis, et töö oleks mitmekesine ja võimaluse korral saaks tegeleda ka n-ö kõrvalprojektidega, mis võib-olla ei oleks mu igapäevased tööülesanded, aga mis pakuksid uusi väljakutseid.

Mulle meeldis väga, et karjäärinõustaja pakkus välja erinevaid variante, mida võiksin veel teha – nii-öelda plaani B või C-na. Näiteks ühe ideena uuris ta, mida ma õpetamisest arvan, ja pakkus, et ehk võiksin muude tegevuste kõrvalt anda meediaõpetuse tun-

de. Selle idee peale olen ka varem mõelnud, aga sinnapaika see ongi jäänud, sest ma ei tea, mida tuleb selleks teha, et üldse meediaõpetajaks saada. Karjäärinõustaja aga rääkis, mida selline asi nõuab, ja nii sain asja enda jaoks kohe palju selgemaks.

POLNUD KINDEL

Võib-olla üks põhjus, miks ma nende ideedega polnud edasi tegelenud, seisnes selles, et ma polnud kindel, kas see ikka võiks mulle sobida. Aga kui ka keegi teine pakub minu kunagise uitmõtte ühe variandina välja, siis annab see mingisugust kindlust selles, et

ju ma siis ikka olen oma mõtetega õigel teel. Kui olime tema pakutud variandid läbi arutanud, tuli nõustaja tagasi vestluse alguse juurde, mil pidin kirja panema kolm kohta, kus töötada tahaksin. Arutasime üheskoos läbi, mis ma pean tegema, et ühel päeval minu soovitud variandid võimalikud oleksid. Ma tegelikult tean küll, mis oleks esimene samm, aga ma pole seda sammu astunud ühel lihtsal põhjusel: minu elus on juhtunud kuidagi nii, et iga kord on sobiv töö ise minuni jõudnud, ilma et peaksin ise aktiivselt otsima. Seetõttu kardangi, et äkki kunstlikult ise samme tehes ei ole >>

FOTO: ANDRES TENNIS

» asi päris õige.

Ma tõesti usun sellesse, et õiged asjad tulevad ise meieni just siis, kui selleks valmis oleme. Samas ei tähenda see seda, et me lihtsalt ootame, käed rüpes.

Karjäärinõustaja ütles ka, et tavaliselt tulevad asjad ise pigem nendeni, kes on varem olnud väga aktiivsed ja juba end veidike kusa-gil tõestanud. Lihtsalt selle peale lootma jääda ei saa, et asjad ja töökohad ise meieni jõuavad. Ma sisimas vist ikka natuke loodan seda ja seega ka ootan veidi, enne kui mingeid kindlaid samme astun. Mida ma selle nõustamis-protsessi juures tähele panin, oli

see, et ma küll mõtlen tihti oma tulevikust, aga ma ei jõua kõiki mõtteid lõpuni mõelda. Võib-olla ei oska ma seda alati teha. Igatahes kuhugi need mõtted vahel

nõustajalt tohutult hea laengu ja innustuse edasi tegeleda nende ideedega, mis ta välja käis ja mida ma ka ise salaja mõlgutanud olen. Kellel aga asjad nii selged

MA TÕESTI USUN SELLESSE, ET ÕIGED ASJAD TULEVAD ISE MEIENI JUST SIIS, KUI ME SELLEKS VALMIS OLEME.

takerduvad. Praegu aga pidin teisele inimesele vastama ja seega oli aega, et asi endale selgeks teha.

Mul on ühest küljest isegi kahju, et mul on enda jaoks asjad läbimõeldud, sest mul pole põhjust uuesti nõustamisele minna. Kahju sellepärast, et ma sain

pole, siis kindlasti soovitan omalt poolt karjäärinõustajat külastada. Kaotada ei ole sellega midagi, pigem ikka võita, sest kõrvaline isik suudab tihti anda asjadele uue varjundi. Peale selle saavad ilmselt asjad enda jaoks palju selgemaks. UT

TUDENG KÜSIB

Kuidas esinemisärevusest üle saada?

Enamikule inimestele tekitab kõne pidamine või avalik esinemine ärevust. Ärevust on võimalik hoida kontrolli all, nii et hirm ei paistaks välja ning ei segaks esinemist. Kuidas seda siis täpsemalt teha?

Keskendu oskuste arendamisele

Esinemise puhul on tegemist oskusega. Oskused ei ole meil kaasa sündinud, vaid neid õpitakse elu jooksul. Leia erinevaid võimalusi esinemist harjutada – on väga tõenäoline, et iga korraga kahaneb ebamugavustunne veidi.

Esinemisärevuse leevendamiseks

Kui sa ei suhtu ettekandesse kui pingesolevasse, siis see ei olegi seda. Proovi mõelda positiivselt, kujutleda oma edu ning juhtida ärevatelt mõtetelt tähelepanu kõrvale.

Sea negatiivsed mõtted küsimärgi alla. «Kui lähen kuulajate ette, ununeb kõik, mida teema kohta tean.» Võiksid endalt küsida, kas sul on näiteid olukordade kohta, kus tegelikult ei ole nii juhtunud.

Kinnita endale, et saad hakkama. «Mu teema on huvitav ning publik kuulab huviga.» «Ma olen

põhjalikult ette valmistunud ning tunnen teemat hästi.» Need ütlused loovad kindlustunde.

Kujuta endale ette kõige hullemat. Astu oma hirmuga silmitsi. Kui inimesed mõtleavad kõige kohutavamale asjale, mis võib juhtuda, siis jõuavad nad sageli arusaamisele, et tegelikult polegi asi nii hull.

Hinga. Hinga sügavalt sisse, pea hinge veidi aega kinni ja hinga rahulikult välja: sügav ja aeglane hingamine mõjub rahustavalt ja lõdvestavalt. Uuri hingamisharjutuste kohta ja leia endale mõni lemmik.

Tee mõned ringutusharjutused. See on tõhus ja vähe aega nõudev viis vabanemaks kiiresti lihasingest. Kasu võib tuua ka 10–15-sekundiline ringutamine, võid näiteks enne esinemist mõnes vaikemas kohas paar kiiret ringutust teha (soovi korral lisa pearingid, käetõsted).

Võta ette väike jalutuskäik. Mõned kõnelejad tunnevad enne kõne algust vajadust kiire jalutuskäigu järele, et pingest vabaneda.

Artiklis on kasutatud Tudengiveebi materjale, loe lisa tudengiveeb.ee.

Ajujahi idee aitab lahendada tervishoiuprobleemi

ETTEVÕTLUS

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Ajujahi konkursil jõudis 30 parima sekka Tartu ülikooli magistrantide idee Senior Gym, mis on nüüdseks saanud täiesti uue suuna, kui konkursil osaledes.

Senior Gym oli algselt projekt, mille eesmärk oli aidata kaasa kesk- ja vanemaealiste inimeste korrapärasele liikumisaktiivsusele ning

vähendada seeläbi lisakulutusi tervishoiule. See idee osa kehtib siiani.

Eialgu oli aga projekti tuum luua kesk- ja vanemaealistele inimestele sobilik liikumiskeskus, et võimaldada neile juhendatud järjepidevat ja mitmekesist liikumisaktiivsust.

Eestis uudse ideena pidi see hõlmama ka jõutreeningu tutvustamist vanemaealiste seas. On tõestatud, et jõutreening vähendab vanemas eas kukkumiskriisi tõenäosust ja toetab iseseisva liikumisvõime säilimist.

Senior Gymi meeskonda veavad Tartu ülikooli kliinikumi »

» füsioterapeudid ja Tartu ülikooli füsioteraapia magistrandid Eeva-Liisa Sibul ja Eda Vallimäe. Vallimäe seletas, et kui osaleti Ajujahi konkursil, siis nad mõtlesid, et peamine probleem seisneb selles, et vanemad inimesed ei lähe My-Fitnessisse 20–30-aastastega koos treenima ja neil oleks selleks vaja täitsa oma kohta.

TUNDUVALT LAIEM PROBLEEM

Nüüdseks on nad aru saanud, et probleem ei seisne ainult selles, et vanematel inimestel ei ole treeningukohta, nagu oli algne idee, vaid probleem on tunduvalt laiem. Et seda muuta, tuleb minna tagasi rohujuuretasandile.

Praegu ongi nad mõistnud, et hoopis tõsisem probleem on see, et puudub suunatud meditsiinisüsteem: kui inimeste tervis on kehv vähese liikumise tõttu, siis praegu ei ole eriti võimalik neid kusagile edasi suunata. Seda niisugusel tasemel, et inimesed oleksid kehaliselt aktiivsemad sel määral, mis oleks vajalik või kasulik nende tervisele.

Suure probleemina näeb Vallimäe ka seda, et ennetustegevust on vähe, aga kroonilised haigused, südameprobleemid ja ülekaalulisus on suuresti ennetatavad või kehalise aktiivsusega vähendatavad. Praegu on Vallimäe sõnul nii, et kes teevad trenni, need teevad. Aga neid, kes ei tee, ei suunata ka.

Näiteks on viimastel aastatel saanud väga populaarseks erinevad spordiüritused ja maratonid. Sel aastal toimub kevadest sügiseni Marathon100 kodulehe andmetel üle 150 erineva jooksvõistluse. Tegelik võistluste ja ürituste arv võib olla isegi suurem.

«Kui räägime erinevatest spordisündmustest, siis need on ikkagi ju suunatud juba harrastussportlastele,» ütles Vallimäe. Kui distantsid on mitmetel üritustel erineva pikkusega ja sobivad ka jalutamiseks, siis inimene, kellele liikumine pole igapäeva osa, ei lähe taoliste sündmustele.

Magistrant siiski nendib, et viimastel aastatel on see teema üha rohkem päevakorda kerkinud ja ta tõi näitena, et Eesti rahvastiku tervise arengukava pöörab sellele teemale üsna palju tähelepanu.

Seal tuuakse välja, et Eesti inimeste varajase suremuse kolm peamist põhjust on südame-veresoonkonna haigused, kasvajak ja vigastused. Kõik kolm on oluliselt mõjutatavad tervisekäitumise ja keskkonnategurite poolt.

Rahvastiku tervise peamise näitajana on Eesti elanike oodatav eluiga (meestel 71 aastat ja naistel 81 aastat) viimasel aastakümnel märkimisväärselt tõusnud, kuid jääb oluliselt maha EL-i keskmisest. 2011. aastal oli vahe EL-i keskmisega meestel 6,1 aastat ja naistel 2,0 aastat. Tervena elatud eluiga on peale eelnevat kiiret kasvuperioodi alates 2010. aastast vähenenud (2013 aastal meestel 54

EESTI INIMESTE VARAJASEL SUREMUSEL ON KOLM PEAMIST PÕHJUST: SÜDAME-VERESOOKONNA HAIGUSED, KASVAJAD JA VIGASTUSED.

aastat ja naistel 59 aastat. Tervena elatud eluea poolest on vahe EL-i keskmisega suurem, kui eeldatud eluea arvnäitajatel. 2012. aastal oli vahe EL-i keskmisega meestel 8,2 aastat ja naistel 4,7 aastat. Selleks et liikumisele veelgi enam tähelepanu pöörata, oleks vaja Senior Gymi ühe eestvedaja sõnul liikumisharjumist. Vallimäe rääkis,

et eeskuju võiks võtta Põhjamaadest ja nende põhimõtteid võiks proovida kohandada ka Eesti oludesse. Perearst võiks patsiendi suunata liikumisharjumistajate juurde, kes aitaks inimese liikuma.

Alates 2015. aasta sügisest saab ka Tartu ülikoolis liikumisharjumistajaks õppida. Euroopa Liidus on sarnane õppekava olemas juba 2009. aastast.

Liikumisharjumistajate eriala loodigi, sest puudu oli füsioterapeudi ja treeneri vahepealsest spetsialistist, kes keskenduks lisaks treenimisele rohkem ka ennetustööle.

Magistrant rääkis, et psühholoogid on palju uurinud põhjuseid, miks inimesed trenni ei tee. Peamiselt tuuakse välja, et pole vastavaid tingimusi ja füüsilise keskkonna takistab, näiteks see, et pole terviseradasid. Idee eestvedaja sõnul tegelevad kohalikud omavalitsused selle teemaga ja see probleem on vähenemas.

Vallimäe ütles, et tihtipeale vajavad inimesed aga seda, et keegi neid järjepidevalt kontrolliks ja innustaks trenni tegema. Ta tõi välja, et perearstid ei saa selliste muredega tegeleda, küll aga saaks perearst suunata inimese edasi partnerasutusse, kus inimene saab

oma murele abi.

Kui inimene on ülekaaluline ja tal on sellest tulenevad tervisekaebused, siis võiks ta samuti abi saada taastusravist või partnerasutustest.

Vallimäe tõi välja ka suure probleemkoha: inimeste arv, kes ei vaja otseselt oma probleemiga meditsiinilist keskkonda, on

väga suur, aga ometi tegeldakse nendega just haiglasüsteemis ja haigekassa maksab nende ravi eest täies ulatuses.

Ta tõi ka järgmise näite. Kui vanem inimene tahab võimlema minna, siis suunab arst ta taastusravisse, mida see vanem inimene otseselt ei vaja. See on aga kulutus haigekassale ja Vallimäe sõnul ka raha raiskamine.

«Kui inimene on ülekaaluline, siis ta vajab ikkagi liikumisharjumist, mitte taastusravi,» lausus Vallimäe. Hetkel aga ei ole perearstil inimesi kusagile mujale saata kui taastusravisse.

ISIKLIK KOKKUPUUDE ANDIS TÕUKE

Magistrant rääkis, et kogu seda teemat on ta kõrvalt näinud oma töö tõttu Tartu ülikooli kliinikumis. Ta seletas, et vahel on ka nii, et inimesel on mingi kehaline kaebus, mis tuleneb mingist meditsiiniprobleemist, ja ta on käinud füsioteraapias. Mingil hetkel saab see inimene aga nii-öelda iseseisvaks ja vajab lihtsalt seda, et tema kehaline aktiivsus säiliks. Eriti oluline on see vanemas eas ja just selleks, et inimene saaks oma igapäevatoimingutega hakkama. Selline inimene ei pea taastusravis käima, aga kuhugi mujale ei ole teda saata.

Selle tõttu ongi tekkinud olukord, et taastusravi on ülekoormatud patsientidega, kes seda tegelikult ei vaja ja kellele oleks hoopis vaja järjepidevat treeningut, mida aitaks teha liikumisharjumistajate.

Vallimäe mainis ka, et kuna rahvastik vananeb, siis on vanemate inimeste tervis teema, mis kerkib üha enam päevakorda.

Seega ongi Senior Gymi

peamine sihtrühm vanemaealised, sest lastega tegeletakse niigi. Tartus on olemas liikumislabor, mis keskendub peamiselt laste ja noorte liikumisaktiivsuse toetamisele.

ARSTID ON ÜLEKOORMATUD JA NEIL POLE KOHTA, Kuhu SAATA INIMESED, KES EI VAJA OTSELT TAASTUSRAVI.

Liikumislabor on algatanud ka programmi Liikuma Kutsuv Kool, mille siht on pakkuda Eesti koolidele, õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele ideid ja lahendusi, et eri vanuses lapsed saaksid rohkem liikuda ja peaksid vähem istuma. Samuti, et vahetunnid oleksid põnevamad ja ainetundides oleks rohkem aktiivset tegevust ning et koolimaja ja -ümbrus innustaksid liikuma ja tunniplaan võimaldaks mitmekesisemaid tegevusi ning et liikumine ei tähendaks vaid sporti.

Kesk- ja vanemaealistega aga ei tegeleta ja selle tühimiku tahaks Senior Gym täita.

«Alguses plaanisime ainult eakatele keskenduda, aga siis saime aru, et probleemid algavad varem,» lausus Vallimäe. Seega on mõeldud ka keskealiste inimestele.

Vallimäe rääkis ka, et Ajujahi konkursil olles said nad aru, et tegelikult esialgne idee jõusaalist polegi kõige parem. Algsest liikumiskeskuse ideest on välja kasvanud soov luua laiem süsteem, mis ühendaks patsiendid, perearstid ja spordiklubid, et rohkem krooniliste tervisekaebustega kesk- ja vanemaealisi inimesed oleks suunatud, julgustatud ja nõustatud, et spordiklubidega ühineda ning et spordiklubid võtaksid rohkem selliseid inimesi vastu.

Esmalt tuleb Vallimäe sõnu luua kontakt perearstidega, et nad nii-öelda kampa meelitada, ja see olevat suur töö. Tegelikult nimetab Vallimäe kogu projekti küllaltki ajamahukaks ettevõtmise.

seks, sest idee on vaja juurutada meie tervishoiusüsteemis ja uue asja juurutamine pole kunagi lihtne.

Vallimäe usub, et ka arstidel on nende ettevõtmise üle hea meel, sest praegu on nad ülekoormatud ja neil pole ka kohta, kuhu saata inimesi, kes otseselt taastusravi ei vaja.

Idee eestvedaja rääkis, et kui vaadata, kuidas on see olukord välismaal lahendatud, siis seal on lausa eraldi spordiklubide kett taolisele sihtrühmale. Eesti pole aga tema hinnangul veel nii kaugel, et midagi sarnast luua. Tema näeb parima lahendusena sellele probleemile lähenemist meditsiinisüsteemi kaudu.

Senior Gym esitas oma idee ka NULA-sse, mis on ühiskondlike algatuste inkubaator ja mida korraldab kodanikuühiskonna sihtkapital koostöös heateo sihtasutusega. Varsti selgub, kas Senior Gymi idee on üks kuuest, mis pääseb programmi.

Senior Gymi näol oleks tegu usaldusväärse partnerasutusega tervishoiusüsteemile ja seal oleks võimalik rakendada Põhjamaades levinud perearsti liikumisretsepti. Idee kõrgeim taotlus on olla igale perearstile tuntud liikumiskeskus, mis pakub teaduspõhist lähenemist ja tagab kvaliteetse teenuse oma klientidele.

Doktoritöö avab HIV-i eest kaitsmise saladusi

TEADUS

Eelmisel kuul kaitses oma doktoritöö arstiteaduse erialal Eveli Kallas, kes uuris, kas ja kuidas mõjutab süstiv narkomaania nende inimeste immuunsüsteemi rakke.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Samuti uuris Kallas seda, kas interleukiin-10 geeni erinevad variandid võiksid mõjutada HIV-i, B-hepatiiti ja C-hepatiiti nakatumist.

Kallase uuringu jaoks koguti koostöös TÜ peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituudiga 345 süstiva narkomaani vereproovid Kohtla-Järve ühest süstlavahetuspunktist. «Tahtsime teada, missugused immunoloogilised muutused on toimunud süstivatel narkomaanidel – kas need on tekkinud HIV-i pärast või seetõttu, et nad süstivad end,» selgitas Kallas.

Kallase sõnul on tema doktoritöö maailma mõõdukas oluline seetõttu, et nemed uurisid just

süstivaid narkomaane ning seni on uuritud maailmas väga palju neid inimesi, kes on HIV-i nakatunud või HIV-ile eksponeeritud seksuaalsel teel.

«Kuid kõiki lisategureid, mis tulenevad süstivast narkomaaniast ning kuidas see mõjutab HIV-negatiivseks jäämist või nakkuse saamist, seda on maailmas märksa vähem uuritud. Seda eelkõige seetõttu, et selliseid uuritavaid on üsna raske leida ning neid on keeruline uuringutesse kaasata,» ütles Kallas.

Lisategurite all peab Kallas silmas näiteks seda, missugust narkootikumi kasutatakse, kui palju inimesed omavahel süstimisvahendeid jagavad ning missugused on teised süstimisel saadud viirused.

Doktoritöö üks juhendaja, meditsiinilise viroloogia teadur

Radko Avi lisas, et suures osas on süstiv narkomaania maailmas seadusega keelatud ning see, et inimene tunnistaks süstivat narkomaaniat ja laseks end sellest kontekstist lähtuvalt uurida, on üsna haruldane. «Sellele tuleb kulutada väga palju energiat. Meid on väga palju aidanud rahvatervise uurimisrühm, süstlavahetuspunktid ja sotsiaaltöötajad, kel on süstivate narkomaanidega otsekontakt ja usalduslik suhe.»

VIIRUSTE MÕJU

Kuna süstivad narkomaanid on ohustatud mitmetest erinevatest nakkushaigustest, sealhulgas HIV-ist, B- ja C-hepatiidist, siis soovis Kallas teada, kuidas võiks nende viirustega kokkupuutumine narkomaanide immuunsüsteemi mõjutada. «Leidsime, et kui inimesel on olemas sellised inter-

leukiin-10 (IL-10) geneetilised variandid, mille tõttu toodetakse organismis seda valku vähem kui teistel inimestel, siis on inimesel väiksem tõenäosus HIV-i ja B-hepatiiti nakatuda.» IL-10 mõjutab seda protsessi seega veidi, kuid teadlased ei ole siiani päris kindlad, miks mõned inimesed ikkagi HIV-isse ei nakatu.

Kallase töö aitab selles suures mosaiigis lahendada vaid ühe väikese osa. «See töö aitab leida neid tegureid, mis on pigem olulised Eesti või Ida-Euroopa elanikkonna puhul. Kui mujal maailmas levib HIV-nakkus peamiselt seksuaalsel teel, siis kindlasti on sealsed tegurid Eestist ja Ida-Euroopast erinevad,» rääkis Radko Avi.

Kallas uuris immuunsüsteemi väikest osa, üht rühma neist vererakkudest, mis aitavad inime-

sel nakkushaigustega võidelda. «Need on T-rakud ehk T-lümfotsüüdid. Varasemad uuringud on näidanud, et nende inimeste immuunsüsteemis on toimunud muutused, kes on olnud viirustele seksuaalsel teel eksponeeritud, kuid nad ei ole haigestunud.» See tähendab, et inimesed, kes on kokku puutunud näiteks HIV-

latsioonideks ning meil tekkis küsimus, et kui inimene on HIV-viirusele eksponeeritud süstiva narkomaania kaudu, siis kas muutused T-rakkudes on sarnased nendega, kes on olnud viirusele eksponeeritud seksuaalsel teel.»

Kallase sõnul olid T-rakkudes toimuvad muutused paljuski siiski sarnased. «Nägime aga

VIIRUSTEGA KOKKU PUUTUNUD INIMESTEL ON MUUTUNUD T-RAKKUDE ALAMPOPULATSIOONIDE PROTSENDID.

iga, ei ole sellesse nakatunud, kuid nende T-rakkudes on siiski haigusega kokkupuutel teatud muutused toimunud.

«Neil inimestel on võrreldes tervete inimestega muutunud T-rakkude alampopulatsioonide protsendid. T-rakke saab jagada omakorda paljudeks alampopu-

sedagi, et süstimine ise võis samuti mõjutada T-rakkude jaotust, hoolimata sellest, et nendel inimestel ei olnud HIV-viirust, C- või B-hepatiiti.» Kui palju süstimine T-rakkude jaotust mõjutab, on aga veel teadmata.

Uuring aitas ka näha, et kui süstiv narkomaan ei ole nakatu- ➤

EVELI KALLASE SÕNUL ON MAAILMAS VÄHE UURITUD KÕIKI LISATEGUREID, MIS TULENEVAD SÜSTIVAST NARKOMAANIAST.

FOTOD: ANDRES TENNUS

» nud HIV-i, C- või B-hepatiiti, siis on inimese immuunsüsteemis juba tegelikult mingisugused muutused toimunud.

«Me ei tea täpselt, kas need muutused on tingitud sellest, et nad on nakkushaiguste eksponeeritud või seetõttu, et neil on mõned muud nakkushaigused, mida meie uuring ei vaadelnud. Küll aga on nende immuunsüs-

tõhusamaks,» selgitas Avi.

Kuigi nüüdisajal suudetakse HI-viirust kontrolli all hoida, oleks jätkuvalt tarvis võimalust, kuidas ravida HIV-positiivse inimese immuunsüsteemi terveks. «Sageli ei ole need kaks iseseisvat asja. Ühelt poolt on tarvis võidelda viiruse vastu ja teisalt teha korda inimese immuunsüsteemi, sest see viirus on tekitanud im-

muunsüsteemile juba jäädavaid kahjustusi,» sõnas Avi. Tulevikku vaadates lähebki tema arvates HIV-i vastane ravi ja sellega võitlemine aina enam inimese immuunsüsteemi kordaseadmise suunas. «Immuunaktivatsioon ei ole probleem mitte ainult HIV-i puhul, vaid ka paljude teiste nakkushaiguste ja autoimmuunhaiguste puhul,» sõnas ta.

Eveli Kallase sõnul on teadlased juba varem leidnud, et inimesel on mitmeid erinevaid geene, millest igaüks kaitseb ka natuke HIV-i eest. «Olemas on ainult üks seesugune geenivariant, mis kaitseb HIV-i eest peaaegu täielikult. HIV kasutab inimese rakukudesse sisenemiseks raku pinnal asuvat retseptorit (CCRS) ning kui seda vajalikku retseptorit raku pinnal ei ole, siis ei saa ka HIV siseneda ja inimest nakatada.» Selle retseptorit kodeeriva geeni variandi leidsid teadlased juba 20 aastat tagasi. Inimesed, kes on saanud seesuguse mutatsiooniga geeni mõlemalt vanemalt, on HIV-i nakkuse eest kaitstud.

Kui praegu on inimestel leitud see üks geen, mis ei lase HIV-il inimese organismi siseneda,

siis miks ei ole seda rohkem ära kasutatud? Kallas ütles, et seda on tehtud ühel korral. «2009. aastal kirjeldati, kuidas ühel HIV-positiivsel meesterahval tekkis verevähk. Sellele mehele tehti luuüdi siirdamine doonorilt, kel oli seesugune geenivariant olemas, mis teeb ta HIV-i suhtes resistentseks.» See inimene on Kallase sõnul ilmselt ka maailmas ainus, kes on HIV-ist terveks saanud.

Luuüdi siirdamist ei kasutata aga tavaolukordades, sest riskid on liiga suured. «Inimese vanad immuunsüsteemi rakud tuleb n-ö tappa ja asendada need luuüdi tüvirakkude siirdamisega. Selle ohud ja kõrvalnähud on palju suuremad, kui tänapäevase HIV-i ravi kõrvalnähud,» kirjeldas Avi. Samuti on seesuguse meetodi õnnestumise tõenäosus väike. «Peale selle ei ole maailmas taolisi doonoreid väga palju võtta, sest antigeenid peavad sobima,» lisas Avi.

KULDVÕTMEKEST POLE

Juhendaja sõnul on HIV-i kaitse killukeste ülesleidmine nagu ellujäämine liikluskeerises – meil on rida viise, kuidas end kaitsta (turvavöö, ära mine punase tulega üle tee jne), kuid neist ükski ei anna 100%-list kaitset selle eest, et inimene ei saa kunagi liikluses viga. «HIV-iga on samamoodi: kõik need geneetilised variandid ja immunoloogilised eripärad kaitsevad sind veidi, tagavad võib-olla suurema kaitse ja tõstavad tõenäosust, et inimene ei nakatu esimest korda HIV-iga kokku puutudes. Kuid sellist 100%-list kaitset või üht kuldvõtmekest ei ole olemas, mis kõik probleemid lahendaks.»

Eelarvamused ei pidanud paika

REISIKIRI

«Sa oled segane,» ütles mu Hollandis elav moskvalannast sõbranna mulle kevadel Haagis kohvikus istudes, kui rääkisin talle oma plaanist Moskvasse õppima minna.

ANN TARKIN

õigusteaduse magistri 2. aasta tudeng

Minu valiku üle imestasid muidugi peaaegu kõik, kellele seda mainisin. «Venemaale?! Sa ju ei ole venelane?! Ja veel õigusteadust õppima?!»

Ise olin oma ebatavalises valikus aga päris kindel ning 23. augustil 2016. aastal, mõned päevad pärast seda, kui olin justkui saatuse kiuste kaotanud ära kõik oma dokumendid, astusin Venemaa pinnale teadmise, et ei lahku siit enam mitu kuud.

Esimesed Moskvas veedetud päevad sulandusid minu jaoks üheks suureks sündmuste kogumiks: saja erineva dokumendi esitamine erinevatesse kohtadesse, arusaam, et inglise keele võib suhetes ametiasutustega rahulikult ära unustada, ning pidev tutvumine uute inimeste ja uute kohtadega.

Kolinud linna, kus elab ametlike andmete kohaselt 12 korda rohkem inimesi kui Eestis, tundus esialgu suur ja hoomamatu. Üsna kiiresti muutus Moskva aga aina väiksemaks. Selgeks said nii metrooplaan kui ka linnatänavad. Kadus kartus vene keele rääkimise ees, sest muudmoodi lihtsalt ei olnud võimalik. >>

VAHETUSÜLIÕPILASENA LEIAB ENDALE ALATI UUSI TOREDAID SÕPRU.

» Selgeks said mitmed kirjutamata reeglid ja väikesed veidrused.

Esimene asjana harjusin ära sellega, et vene sõprade ning ka ametiisikute jaoks ei ole olemas nime Ann: kõigi jaoks olin kas Anja või äärmisel juhul Anna ning viisal kandsin koguni nime Enn. Ida-Euroopa päritolu tähendas nii lääne kui vene sõpradele seda, et olin ikkagi põhimõtteliselt venelane (ja seega ka tasuta inglise-vene tõlketeenus).

PALJU TEMPLEID

Järgmisena harjusin ära pideva paberimajandusega ning sellega, et igale tähtsusetule paberilehele oli vaja templit (ükskõik millist templit, aga vähemalt, et oleks tempel).

Ajapikku kiirendasin teiste liiklejate eeskujul metroos oma sammu, sest aeglaselt loivates sööksin lihtsalt teiste liiklejate närve. Ka pärast kahte kuud, mil olen Eestis tagasi olnud, tunnen end ebamugavalt, kui pean eskaatori peal seisma vasakul pool.

Moskva on linnana aga

vaimustavalt ilus ning erinevate kaunistustega linnapildis tagasi ei hoita. Suve lõpus ja sügise alguses linna kaunistanud lilled ning laternakesed vahetusid talve saabudes üleöö sadade erinevate tulukeste ning valgusinstallatsioonide vastu. Jõulude ajal Punasel väljakul avatud jõuluturul võiks ringi käia terve päeva, kui just 20-kraadine külm sind viie minuti pärast tuppa soojenema ei saadaks.

Moskva metroojaamad teevad silmad ette peaaegu kõikidele maailma jaamadele ning kas või veidikenegi vene keelt rääkides oled juba võitnud paljude kohalike poolehoiu.

Vahetussemestri peamine eesmärk oli siiski aga ülikooliõpingud Moskva kõrgemas majandusülikoolis (Higher School of Economics). Moskvasse saabudes ei olnud mul veel õrna aimugi, milliseid aineid täpselt võtta saan, ning esimesel nädalal tunniplaani kokku pannes sai selgeks, et ega ka ülikool tegelikult ei tea.

Kuigi ma ei olnud oma ainete

VENEMAA PAKUB KA MITMEID HUVITAVAD VAATAMISVÄÄRSUSI, MILLE SARNASEID MUJAL MAAILMAS EI NÄE.

valikus mitte ühegi tingimusega piiratud, siis on sobiva tunniplaani kokkupanek siiski võrdlemisi keeruline, kui puutud kokku järgnevate probleemidega: kahe loengu vaheline paus on kümme minutit, seega on välistatud kahe järjestikuse aine võtmine teaduskondades, mis asuvad üksteisest kaheksa kilomeetri kaugusel; keegi ei tea, millal täpselt ainet loetakse; ka õppejõud ei tea, millal ainet loetakse, aga arvab, et neljapäeviti; olles lõpuks ainele registreerunud, ilmneb, et loengud toimuvad reede õhtuti.

Suhelnud vene sõpradega, kes selles ülikoolis alaliselt õpivad, ütlesid nad, et taoline kaos valitseb ülikoolis iga semestri alguses, mistõttu ei vaevu Moskvast väljaspool elavad õpilased tihti semestri alguseks linna tulemagi.

Seda väljendas kõige paremini koolis õppiv Nastja: «Kool algab homme, aga ta algab ilma minuta.»

Kui välja arvata kaos ainetele registreerimisel, siis olid õppeained ning õppejõud aga väga tasemel ning paari EAP kätte

SUHELNUD VENE SÕPRADEGA, KES SELLES ÜLIKOOIS ÕPIVAD, ÜTLESID NAD, ET TAOLINE KAOS VALITSEB IGA SEMESTRI ALGUSES.

saamise nimel pidi tegema tunduvalt rohkem tööd, kui olin siiani harjunud.

Näiteks vene õigussüsteemi tutvustavas aines tuli igaks seminariks lugeda üle 200 lehe kirjandust, aktiivselt kaasa töötada, teha rühmatöö, koostada 2000-sõnaline essee ning kui eelnevate tegevuste näol olid

kogunud piisavalt punkte, sain aine lõpus pääsme kirjalikule eksamitööle, mille sooritamisel sain kätte 2 EAP-d.

Eksamid toimusid nädala jooksul, mille ülikool oli kindlaks määranud, ja see oli paigutatud täpselt jõulude ajale. Vahetus-

üliõpilaste vastu olid õppejõud aga korralduse poole pealt pigem leebed ning kui vene üliõpilaste palvele eksamiaega muuta oli vastuseks tihti kindel «ei», siis vahetusüliõpilaste puhul oldi mõlemale poolele sobivate lahendustega pigem alati nõus. Üks kõige meeldivamaid üllatusi ülikooli puhul oli aga igale üli-

õpilasele tagatud ühikakoha hea hind. Päril korraliku koha eest ühiselamus Moskva kesklinnas lähistel tuli maksta ei rohkem ega vähem kui 20 eurot kuus.

Muidugi oli mul endalgi enne õppetöö algust eelarvamusi selle kohta, kuidas täpselt õigusteaduse õpe Venemaal välja näeb. Tegelikkus oli aga väga kaugel sellest «jubedast propagandast», mille eest inimesed mind enne vahetussemestrit väga usinalt hoiatasid (kõige valjemalt muidugi just need, kel ei ole Venemaaga erilist kokkupuudet).

Õppejõud olid riigi suhtes pigem kriitilised ning avaldasid muuhulgas valjult arvamust demokraatia puudumise ning inimõiguste rikkumise kohta. Väga raske on lühidalt kokku võtta kogu oma kogemust Moskva ning Venemaaga. Lausa võimatu on vastata inimestele, kes pärast viit kuud välismaal elamist küsivad mind Eestis nähes ühe kahest küsimusest: «Noh, kuidas oli?» või «Mis tegid siis seal Venemaal?».

PAKUB KÕIGILE MIDAGI

Küllastasin kaks korda Bolšoi teatrit, sõin õhtust Euroopa kõige kõrgemal asuvas restoranis, uisutasin vene estraadi taustal Punasel väljakul, õpetasin oma lääne sõpradele, kuidas pelmeene keeta, reisisin, õppisin ja tegin üldse nii palju, et ei suuda isegi uskuda, et see kõik mahtus vaid paari kuu sisse. Moskvale on nii palju erinevaid tahke ja ta pakub midagi igale inimesele – ma julgen kõigile, kel vähegi võimalus, selle külastamist soovitada.

Laiatarbelavastused – müügiks või kunstiks?

Õeldakse, et tõeliselt hea ja kvaliteetne on alati see vein, mida sa veel maitsnud ei ole. Või näiteks arutelu, mille haripunkti tunnistaja ma üsna tihti olen: «Kas sa sellest bändist oled kuulnud? Ei? Noh, nemad on igatahes ülihead.»

FOTO: ERAKOGU

HELERI ALL
ajakirjanduse ja
kommunikatsiooni 3. aasta
tudeng

Tõeliselt hea ja kvaliteetne on alati see kunstnik, see lavastus, see kontsert, millest sa mitte midagi kuulnud ei ole ja kuhu piletit leidmiseks lihtsalt guugeldamisest ei piisa. Ja igas sõpruskonnas on vähemalt üks selline inimene, kes alati nendest tõeliselt kvaliteetsetest asjadest esimesena teab. Samal ajal kui teised joovad Monte Cristot või Dreamerit, kuulavad

Karl-Erik Taukarit ja naudivad Weekend festivali.

Vähemalt on laias laastus sellise kõik-alternatiivne-indie-ja-underground-on-parem-kui-peavool tunde suutnud tekitada mõned kriitikud, kelle kirjutisi lugedes jääb mulje, et tõelist kunsti tehakse alati seal, kuhu igapäevane jalga ei astu. Nurgatagustes saalides, kuhu mahubki võib-olla ainult paarkümmend inimest. Seal ongi eliitkunst. Seal on see, mis on tõeliselt hea ning millest näiteks tavalised ja igavad repertuaariteatrid peaksid õppust võtma.

Loomulikult ei ole see üldse alati nii. Mõningast suundumust võib aga siiski märgata. Olen viimasel ajal sattunud rääkima inimestega, kes suhtuvad väljamüüdud saalidesse lausa põlgusega. Mis kunst see on, mis kõigile meeldib? Muusikaliklassikasse

kuuluvad «Ooperifantoom» või «Mamma Mia» – need ei saa ju olla kunst, kui need mitu hooaega järjest saale välja müüvad. Teatris on alati need lavastused, mis saalid täis ja seeläbi teatrirahvale leiva lauadele toovad, ja need lavastused, millega soovitakse tõelist kunsti teha, ent mis jätaavad tihtilugu publiku külmaks. Arvatakse, et need esimesed on lihtsalt laiatarbekaup ja ei ole seega heal tasemel.

Olen seda arvamust viimasel ajal liigagi tihti kohanud. Kindlasti on seal ka oma tõetera sees, aga kas nii kõigutamatult? Kas laiatarbekaup ei saagi siis kvaliteetne olla? Kas selleks, et saalid välja müüa, peab tingimata tasemes järele andma?

Mina seda ei usu. Ma ei vaidle vastu. Olen ka ise sattunud niinimetatud nurgataguste lavastuste

peale, mis tõesti hinge kinni võtavad, selle sinust välja tirivad, läbi raputavad ja siis uue ja puhutamana edasi elada lasevad. Aga samasuguseid elamusi on vabalt võimalik saada ka 500-kohalises väljamüüdud teatrisaalis. Ja isegi sellises teatris, mille kaubamärk on Henrik Kalmeti sõnade järgi tugevam kui sisu ja mis uuen-damata repertuaariteatrina väga palju katsetada ei julge.

EKSIMISRUUM

Samamoodi olen sattunud nurgatagustele etendustele, mille puhul tahaksin kulutatud piletiraha tõesti peaaegu taga nutta. Ja sama lugu on juhtunud teatris, mille kaubamärk on tugevam kui sisu või teatris, mis jõuab varsti oma pooleteistsajanda hooajani.

Võib-olla need nurgatagused pärilid mõjuvadki tõelise kuns-

teatri lavastused müüvad kindlasti suuresti just paljukõneldud kaubamärgi pärast, millest ka Henrik Kalmet rääkis. Olen isegi kuu esimesel päeval kell 11 närviliselt küüsi närinud ja kirunud Piletilevi süsteemi, mis Linnateatri sõprade aktiivsuse tõttu jälle umbe on jooksnud.

Ma olen nõus Kalmetiga, kes ütleb, et repertuaariteatrid peaksid end ümber mõtestama. Sadade eksperimentide ja projekti-teatrite keskel, täiesti muutunud maailmas, on see kindlasti vajalik. Aga see ümberdefineerimine peab toimuma nii, et suudetaks ka niinimetatud laiatarbelavastusi hoida heal tasemel. Et need teosed ja kontserdid, mis saalid täis toovad, ei oleks haltuura, mida tehakse lihtsalt raha teenimiseks, ja et tühjadele saalidele ei tehtaks ega näidataks «kunsti». Et

TEGELIKKUSEST KORRAKS EEMALE LENNATES
VÕIKS JU MÕELDA, ET TEATRI EESMÄRK EI
PEAKSKI ÜLDSE OLEMA RAHATEENIMINE.

tina, sest nad julgevad ja saavad keskenduda saajaprotsendilisel katsetamisele. Neil on eksimusi-ebaõnnestumisi, ent need ei paista nii suurelt välja kui suurtel teatritel, kelle mõningad etendused toovad rohkem kahju kui kasu. Ent selle saajaprotsendilise keskendumise tulemusena tuleb tavaliselt midagi ka välja. Repertuaariteatris peab hooaja jooksul välja tulema kokkulepitud arv lavastusi. Algupärane komöödia, paar draamat ja nii edasi.

Nii tulebki igal hooajal välja lavastusi, mis suudavad publikule igaveseks hinge jääda, ja ka selliseid lavastusi, mille peale Veiko Märka Vanemuise külastamisest igaveseks loobus. Ja repertuaari-

kaubamärk säiliks, aga sisu tuleks tagasi.

Tegelikkusest korraaks eemale lennates võiks ju mõelda, et teatri eesmärk ei peaks üldse olema rahateenimine. Teater peaks teenima ühiskonda mingi suurema sotsiaalse ja ideelise eesmärgi nimel. Samal ajal peab aga teatrimaja olema soe, põrandad puhtad, garderoobis keegi, kes publiku üleriided vastu võtab. Lava peal ja lava taga peavad olema need, kes selle eesmärgi teenimisse saajaprotsendilisel panustavad. Kõik need sajad inimesed ühes suures repertuaariteatris peavad aga ka kuidagi ära elama ja seega peab teater paratamatult oma mängukava ka

majanduslikust seisust lähtuvalt valima. Siin tundub mulle, et peasi on ikkagi see, et ei üritataks odavate vahenditega suurt raha teenida. Nii muutubki kaubamärk sisust tugevamaks. Turundusosakond teeb omad valikud ja keskendub neile tükidele, millele on suurem lootus rahvas saali saada, mis on mõeldudki kõigile meeldimiseks ja mis ei ole küll tingimata ebakvaliteetsed, aga jätaavad nii võib-olla mõne väiksema reklaamipotentiaaliga, aga sisult olulisema tüki varju. Publik petetakse ära ja pakutakse neile kalli piletiraha eest laiatarbekaupa, tegelikult sisutihja meelelahutust, mis kõigile meeldib.

KUNST JA KVALITEET

Kuidagi tuleb saavutada tasakaal. Kõigile ei saagi meeldida. Võib-olla meeldida väiksemale hulgale, aga säilitada kvaliteet? Või turundada nii, et laiatarbelavastuste kõrval saaksid piisavalt tähelepanu ka need väiksemate saalide pärilid, mis ilmselt kõigile ei meeldi, aga oma publiku kindlasti leiavad. Parema turunduse kaudu võib-olla kasvab see oma publik?

Kui säärasele tükile rohkem publikut tekib, hakkab võib-olla muutuma ka paradigma, mille järgi laiatarbekaup ei saa olla kunst. Saab küll. Kui laiatarbekaupa teha sama suure südame ja pingega kui kunsti, saab võib-olla laiatarbekaubast ka kunst. Kunst, mis ei pea kvaliteedis järele andma selleks, et kõigile meeldida, vaid meeldib kvaliteetsena neile, kes seda hinnata oskavad. Nende tõeliselt heade ja kvaliteetsete tükide hulgas peab olema ka neid, mida igaüks teab ja näinud on. **U**

Probleemne ühiskond murendab vabadust

Eelmisel kuul korraldasid Johan Skytte poliitikauuringute instituudi üliõpilased Tartus toetusürituse, et väljendada solidaarsust Budapestis tegutseva Kesk-Euroopa ülikoolile (CEU). Mis tingis säärase ürituse toimumise ja mis toimub Ungari ühiskonnas?

STINA AAVA
ajaloo 2. aasta tudeng

GERT SINILOO
rahvusvaheliste suhete ja regiooni uuringute magistrant

Kesk-Euroopa ülikool sattus eelmisel kuul ootamatult rahvusvahelise meediatähelepanu keskpunkti. CEU on väike, 1500 tudengiga eraülikool, mis asub Budapestis, kuid mille õppekavad on akrediteeritud peale Ungari ka Ameerika Ühendriikides. Kõrgkoolis saab õppida alates magistritasemest. Enamik CEU tudengeid omandab kraadi sotsiaal- ja humanitaarteadustes, kuid ülikoolis õpetatakse ka matemaatikat ning keskkonnateadusi.

Pinged Kesk-Euroopa ülikooli ümber jõudsid haripunkti, kui Ungari parlament võttis 4. aprillil vastu seadusemuudatused, mille jõustamisel oleks kõrgkool sunnitud oma tegevuse lõpetama. Kõnealune õigusakt on ametlikult mõeldud 28 välisülikooli tegevuse reguleerimiseks Ungaris ja ei maini konkreetselt CEU-d, kuid muudatused on koostatud selgesti ühe ülikooli vastu.

On kolm kesket seadusemuudatust, mis teeksid CEU tegevuse jätkumise Ungaris sisuliselt võimatuks. Esiteks kirjutab seadus ette, et alates 2017. aasta septembrist tohib välisülikool Ungaris tegutseda üksnes siis, kui eksisteerib valitsustevaheline kokkulepe Ungari ja selle riigi vahel, kus ülikool on veel akrediteeritud. Teise nõude kohaselt peavad välisülikoolid õpetama

ka teises riigis peale Ungari. Kolmandaks peab välisülikool sõlmima töölepingud kõikide seal õpetavate külalisprofessoritega.

Kui kolmanda nõudega oleks CEU-l võimalik veel kuidagi toime tulla, olgugi, et meelestu administratiivse koorma all, siis ülejäänud kahe täitmine oleks väga keeruline, kui mitte võimatu. Ei ole eriti hästi ettekujutatav, et CEU suudaks lühikese ajaga avada filiaali USA-s juba tänava septembriks – see oleks ääretult kulukas ja ajamahukas ettevõtmine.

Nõue Ungari ja USA valitsuse vahelise leppe järele on aga kõige vastuolulisem ning ühtlasi selge rünnak akadeemilise vabaduse vastu. Nimelt teeb see ettekirjutus ülikooli tegevuse täielikult sõltuvaks asjaolust, mida CEU ise kuidagi mõjutada ei suuda.

CEU mure tuleviku pärast on täiesti selge olukorras, kus Ungari valitsus on avalikult CEU suhtes vaenulik, nimetades seda «So-rose ülikooliks». Veelgi enam: antud nõuet pole ka praktiliselt võimalik täita, sest kuigi seadusemuudatuste järgi tuleb föderaalse riigiga, nagu USA, saavutada vastav kokkulepe keskvalitsuse tasandil, kuuluvad haridusküsimused USA-s osariikide kompetentsi.

PROTESTIMINE

Kahjuks kirjutas Ungari president János Áder 10. aprillil seadusemuudatustele alla. CEU on saanud praeguseks tohutult toetusavaldusi, alates sotsiaalmeediapostitustest kuni Saksa-maa kantsleri Angela Merkelini välja. Inimesed on otsustanud oma meelsuse avaldamiseks tulla ka tänavatele: Budapestis on

TÄNASTE PROBLEEMIDE ALLIKAKS SAAB ÜHTLASI PIDADA SEDA, ET UNGARI ÜHISKONNAS ON POLIITIKA KÕRVALISEM TEEMA KUI EESTIS.

CEU toetuseks ja valitsuse vastu osalenud protestiüritingutel juba mitmel korral kümneid tuhandeid inimesi.

Viimastel aastatel on Ungari pealinna tänavatel muutunud protesteerimine aga sedavõrd sagedaseks, et CEU juhtumi puhul ei olnud see kohalikele enam midagi uut. Eelmine suuremat kaja tekitanud meeleavaldus oli 2014. aastal, kui sooviti kehtestada internetimaks ning see ei rakendunud just ootamatu üleilmse reaktsiooni tõttu. Seega kerkis CEU juhtumi vastu protesteerijatel lootus, et seegi kord kõlab nende hääl rahvusvahelise kaasaelamise pärast võimsamana, ja ehk märgatakse Euroopa Liidus

Ungari olukorda.

Euroopa Liit ei saa aga Ungari probleeme otseselt lahendada. Võib küll hüpoteetiliselt öelda, et Euroopa Liit saaks sellele läheneda karmikaeliselt, karpides struktuuritoetusi või piirates Ungari valitsuspartei saadikute poliitilist tegevust Euroopa Parlamendis, kuid see ei langetaks kindlasti Orbáni populaarsust ega mõjutaks tema partei, Fideszi, võimulolekut. Vastupidi – see pigem suurendaks niigi lojaalsete Fideszi valijate poolehoidu.

Ka CEU juhtumi puhul on tegemist peaminister Viktor Orbáni viisiga näidata, kuidas lääneriigid sekkuvad nende siseasjadesse. Tekkinud olukorda saaks parandada ainult Ungari opositsioon ise. Opositsioon on aga nõrk ja killustunud, mida süvendab Ungari valimiskord –

üks hääl antakse parteile, teine üksikisikule. Väiksemad parteid ei suuda luua ühist rinnet Fideszi vastu, sest mängus on isiklikud suhted, kõrged nõudmised ja ideoloogilised erinevused. See on tekitanud olukorra, milles Fideszi vastased inimesed ei leia alternatiive kellegi teise valimiseks.

NOORED EI SÜVENE

Olukord Ungaris on kehv, sest tegelikult ei julgegi Fideszi vastased kodanikud tihti enam oma vaadete eest seista. On teada, et Fideszi saadikud käisid möödunud suvel koduuste taga ning panid kirja neid inimesi, kes ei kavatse 2018. aasta valimistel partei poolt hääletada. See viis nii mõneski

majapidamises olukorran, kus mängiti, et kedagi pole kodus ning kannatlikult taluti veerand tundi uksekella. Lõpuks otsustati igasugused kellad eemaldada, sest fideszlased käisid pealetükkivalt iga päev uuel katsel.

Tänaste probleemide allikaks saab pidada ühtlasi seda, et Ungari ühiskonnas on poliitika kõrvalisem teema kui Eestis, sest inimeste prioriteedid on üldiselt mujale suunatud. Koolis ei räägita poliitikast ning riiklikult ei ole loodud kohustuslikku ühiskonnaõpetuse tundi. Noored ei süvene poliitikasse ja on tekkinud osavõtmatus. Ühiskonnas ei peeta tihedaid debatte ja avalikke poliitilisi seisukohti võetakse vähe.

Arvamuse avaldamine on raske ka seetõttu, et meedia ei ole täielikult vaba. 2010. aastal loodud meedianõukogu juhivad viis Fideszi liiget. Neil on õigus nimetada meediaväljaannete juhte, võtta ajakirjanikelt töölubasid ja trahvida erinevaid kanaleid. 2016. aasta sügisel suleti Fideszi mõjutustel vasakpoolne ajaleht Népszabadság, mis oli 1956. aastast üks Ungari suurimaid ajalehti. Samuti süveneb Transparency Internationali andmetel korruptsioon igal aastal.

Regiooni ühe prima ülikooli ümber toimuvat tuleb vaadelda laiemas kontekstis. Tegemist on järjekordse astmega juba aastaid kestnud Ungari demokraatia ja kodanikuvabaduste allakäigutrepil. Euroopa Liit on Ungari illiberaalsed sammud alla neelanud ning seni pole näha, et CEU juhtum tooks kaasa jõulise reaktsiooni. UT

Loe täispikka esseed UT veebis www.ajakiri.ut.ee.

IN MEMORIAM

ÜLO KAASIK

9.11.1926–17.04.2017

17. aprillil suri emeriitprofessor ja Tartu linna aukodanik Ülo Kaasik, kelle eestvedamisel loodi TÜ arvutuskuskeskus ning kes oli paljude Eesti matemaatikute ja informaatikute õpetaja ja eeskuju.

Ülo Kaasik sündis 9. novembril 1926. aastal ning ta oli alates 1948. aastast seotud Tartu ülikooliga, kus alustas 1953. aastal nelikümmend aastat kestnud pedagoogitööd. Palju aastaid suunas ta matemaatika arengut kateedrijuhatajana ning traditsioonilise pideva matemaatika kõrval hakkas ta arendama diskreetset matemaatikat, mis on paljuski tänapäevase informaatika aluseks. Suur osa Eesti matemaatikuist ja informaatikuist on olnud tema õpilased – ta oli mitme põlvkonna õpetaja ning matemaatilise kultuuri, täpsuse ja korrektsuse kujundaja.

Tema eestvedamisel loodi 1959. aastal TÜ arvutuskuskeskus, mis oli üks esimesi ülikoolide arvutuskuskeskusi tollases Nõukogude Liidus, ning sellele hangiti Eestis esimene elektronarvuti Ural-I.

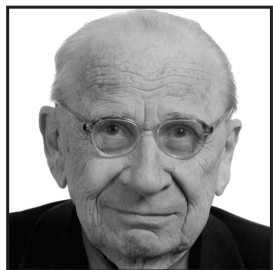

FOTO: ERAKOGU

Tartu ülikool oli ka üks esimesi kohti, kus hakati arvuti kasutamist korrapäraselt õpetama, kuid esimest programmeerimise kursust tuli emeriitprofessor Kaasikul lugeda pealkirja all «Kaasaegse algebra täiendavaid peatükke», sest valikkursuste nimekirja oli Moskvast ette antud. Peale selle oli ta üks programmeerimisõppe üldhariduskooli viimise eestvedajaid.

Hindamatu panuse andis Ülo Kaasik eestikeelse matemaatikakirjanduse arendamisse. Ta võttis oma mureks läbi vaadata, toimetada ja ühtlustada kõik ENE ja EE matemaatikaalased artiklid. Kõige olulisemaks tema teaduslikus tegevuses võiks lugeda entsüklopeediliste teadmiste rakendamist teatmeteoste ja entsüklopeedia- ning matemaatika- ja informaatikasõnastike koostamises.

See on töö, mille tähtsus Eesti kultuuri ja teaduse arengule on hindamatu.

Instituudi juhataja Jaak Vilo sõnul oli ta isiksusena äärmiselt vahe ja muhe. «Tartu linna aukodanikuks saades luges ta oma «panuseks» sääse kombel kõrva sosistamise, et saaks Toomemäe nõlval vana betoonitehase asemele äkki arvutuskuskeskuse rajada. Tema pöördumine Tartu rahva poole sel hetkel oli äärmiselt südamlilik ja kena. Eluaegse õppejõuna oli ta keel läbimõeldud ja täpne ning ka oma viimasel sünnipäeval oli ta üks «väga terav pliiats». Tema isiklikku panust kogu Tartu ülikooli arvutiteaduse ja arvutusmatemaatika tekkesse on võimatu ülehinnata. Mõned asjad ja inimesed võiksid kesta igavesti. Tema lahkumine on meile kõigile väga valus ja kurb sündmus,» meenutas Vilo.

Ülo Kaasikut on autasustatud Valgetähe ordeniga, ta on pälvinud riigi teaduspreemia pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö eest ning 2013. aastal nimetati ta Tartu linna aukodanikuks.

Kolleegid arvutiteaduse instituudist

5. mail kell 10.15 kaitseb **JEKATERINA JEVTUŠEVSKAJA** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Application of Isothermal Amplification Methods for Detection of Chlamydia Trachomatis Directly from Biological

Samples» («Sugulisel teel leviva bakteri *Chlamydia trachomatis* e tuvastamine isotermiliste amplifikatsiooni meetodite abil»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Ülo Langel ja teadur Julia Uusna, oponent Dirk Kuhlmeier (Fraunhoferi akadeemia, Saksamaa).

5. mail kell 14.15 kaitseb **KIRSI JÕESALU** etnoloogia erialal doktoritööd «Dynamics and Tensions of Remembrance in Post-Soviet Estonia: Late Socialism in the Making» («Mäletamise dünaamika ja pinged nõukogudejärgses mälu kultuuris: hilise nõukogude aja tähenduse loomine Eestis»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Ene Kõresaar, oponentid dr Ana Luleva (Bulgaaria teaduste akadeemia, Bulgaaria) ja prof Art Leete.

10. mail kell 10.15 kaitseb **TAAVI PAAL** ökosüsteemide tehnoloogia erialal doktoritööd «Immigration Limitation of Forest Plants into Wooded Landscape Corridors» («Metsataimede levimisedukus avamaastike puiskoridorides») TÜ senati saalis. Juhendaja vanemteadur Jaan Liira, oponent prof Lander Baeten (Genti ülikool, Belgia).

15. mail kell 14.15 kaitseb **ÜLAR ALLAS** biomeditsiini tehnoloogia erialal doktoritööd «Ribosome-targeting Antibiotics and Mechanisms of Antibiotic Resistance» («Ribosoomiga seonduvad antibiootikumid ja antibiootikumiresistentsuse mehhanismid»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendaja prof Tanel Tenson, oponent prof Klas Udekwall (Stockholmi ülikool, Rootsi).

16. mail kell 16.15 kaitseb **LIINA EEK** usuteaduse erialal doktoritööd «Tänapäeva eestikeelsete õigeusklike kateheesist ja uskumustest». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja vanemteadur Lea Altnurme, oponentid dr Sebastian Rimestad (Erfurti ülikool, Saksamaa) ja dr Andreas Kalkun (Eesti kirjandusmuuseum).

19. mail kell 14.00 kaitseb **LIINA HARING** neuroteaduste erialal doktoritööd «Cognitive Functioning After First Psychotic Episode» («Esmase psühhosiepisoodiga patsientide kognitiivne funktsionaalsus»). Kaitsmine toimub Linkbergi auditoriumis (Puusepa 8). Juhendajad dr René Mõttus (Edinburghi ülikool, Šotimaa), prof Aleksandr Žarkovski ja prof Eduard Maron, oponent dr Annamari Tuulio-Henriksson (Helsingi ülikool, Soome).

19. mail kell 14.00 kaitseb **EVELYN AAVIKSOO** arstiteaduse erialal doktoritööd «Sickness Absence in Estonia: Determinants and Influence of the Sick-pay Cut Reform» («Haiguse tõttu töölt puudumine Eestis: mõjurid ja töövõimetuslehtede hüvitamise korra muudatuste efekt»). Kaitsmine toimub Ravila 19-1006. Juhendaja prof Raul Allan Kiivet, oponent prof Gunnel Hensing (Göteborgi ülikool, Rootsi).

22. mail kell 10.15 kaitseb **KADRI ÕUNAP** molekulaarbioloogia erialal doktoritööd «The Williams-Beuren Syndrome Chromosome Region Protein WBSCR22 is a Ribosome Biogenesis Factor» («Williams-Beureni sündroomi kromosoomiregiooni valg

WBSCR22 kui ribosoomi biogeneesifaktor»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendajad prof Ants Kurg ja vanemteadur Reet Kurg, oponent prof Pierre-Emmanuel Gleizes (Toulouse-Paul Sabatier' ülikool, Prantsusmaa).

22. mail kell 14 kaitseb **ALEXANDER LOTT** õiguse erialal doktoritööd «The Estonian Straits: Exceptions to the Strait Regime of Innocent or Transit Passage» («Eesti väinad: erandid väina rahumeelse või takistamatu läbisõidu õigusraamistikust»). Kaitsmine toimub õigusteaduskonna Tallinna õppehoones Kaarli pst 3-401. Juhendajad prof Lauri Mäliksoo, prof Alex G. Oude Elferin ja dr Heiki Lindpere, oponent prof Erik Franckx (Vrije ülikool, Belgia).

22. mail kell 16.15 kaitseb **ANNA LEONTJEVA** informaatika erialal doktoritööd «Using Generative Models to Combine Static and Sequential Features for Classification» («Generatiivsete mudelite kasutamine staatiliste ja jadatunnuste kombineerimiseks klassifitseerimise eesmärgil»). Kaitsmine toimub J. Liivi 2-405. Juhendajad prof Marlon Dumas ja prof Jaak Vilo, oponentid dr Jaakko Hollmén (Aalto ülikool, Soome) ja prof Alessandro Sperduti (Padova ülikool, Itaalia).

23. mail kell 14.15 kaitseb **ANDRUS ORG** eesti kirjanduse erialal doktoritööd «Eesti ulmekirjanduse žanrid ja nende poeetika». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Arne Merilai, oponentid dr Martin Carayol (Riiklik idakeelte ja kultuuride instituut, Prantsusmaa) ja dr Jaak Tomberg.

KAITSMISED

3. mail kell 10.15 kaitseb **HANNA HÕRAK** tehnika ja tehnoloogia erialal doktoritööd «Identification of Key regulators of Stomatal CO₂ Signalling via O₃-sensitivity» («Õhulõhede CO₂ signaaliülekanne regulaatorval-

kude tuvastamine läbi osoonitundlikkuse»). Kaitsmine toimub Nooruse 1-121. Juhendajad prof Hannes Kollist ja vanemteadur Mikael Johan Brosché, oponent Jean Colcombet (Pariisi-Saclay ülikool, Prantsusmaa).

TARTU ÜLIKOOLI SIHTASUTUSE STIPENDIUMIKONKURSID MAIS 2017

OLEV JA TALVI MAIMETSA STIPENDIUM – kolm stipendiumit à 1280 eurot. Taotleda saavad TÜ meditsiiniteaduste valdkonna infektsioonhaiguste eriala arst-residendid ning molekulaar- ja rakubioloogia instituudi rakubioloogia eriala magistrandid ja doktorandid. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. juuni 2017.

LINDA MARTIS-JAANSONI STIPENDIUM – üks stipendium 1000 eurot. Stipendiumile on oodatud kandideerima kehakultuuriteaduskonna bakalaureuse-õppe viimase aasta ja Tartu

tervishoiu kõrgkooli füsioteraapia eriala viimase aasta üliõpilased, kes jätkavad järgmisel õppeaastal õpinguid Tartu ülikooli kehakultuuriteaduskonnas. Eelistatud on võimlemise suunitlusega üliõpilased. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. juuni 2017.

KEHAKULTUURITEADUSKONNA STIPENDIUM – üks stipendium 500 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi kehalise kasvatus ja spordi ning füsioteraapia õppe-

kaval magistr töö kaitsnud isikud, kelle magistr töö põhjal koostatud teaduspublikatsioon on kaitsmisele järgneva 12 kuu jooksul avaldatud või avaldamiseks vastu võetud rahvusvaheliselt tunnustatud teadusajakirjas, mis vastab Eesti teadusinfosüsteemi publikatsioonide klassifikaatoris tasemele 1.1. Taotluste esitamise tähtaeg on 5. juuni 2017.

Täpsem teave ja nõuded stipendiumite taotlemiseks: www.sihtasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, tel 737 5852 või 56 571 221 (Katrín Pärn).

TEATED

MAIS TÕ AULAS: 5. mail kell 18 toimub Hugo Treffneri gümnaasiumi kevadkontsert; 6. mail kell 14 algab korporatsioon Fratemitas Estica 110. aastapäeva pidulik aktus; 12. mail kell 19 algab Tartu akadeemilise meeskoori kevadkontsert; 13. mail kell 13 toimub Tartu I muusikakooli kontsert-lõpuaktus; kell 17 algab Tartumaa aasta ema 2017 konkurss; 14. mail kell 16 algab emadepäeva kontsert, kus esineb The Ilves Sisters (pileti hind 5 eurot); 17. mail kell 19 algab kontsert sarjas «Meistrite akadeemia», kus esinevad Sigrid Kuulmann-Martin, Andreas Lend, Irina Zahharenkova; 18. mail kell 16.15 toimub kirurgiliste haiguste prof Peep Talvingu inauguratsiooniloeng; 19. mail kell 12 algab väärivate ülikooli õppeaasta lõpuaktus; 20. mail kell 18

algab Tartu neidudekoori Kurekell 35. aastapäeva kontsert; 21. mail kell 17 algab Flora kammerkoori kontsert «Kevadpühitsus»; 24. mail kell 16.15 algab molekulaarse taimebioloogia prof Hannes Kollisti inauguratsiooniloeng.

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE: 9. mail kell 11 elulooring; 11. mail kell 13 arstide klubi; 16. mail kell 13 lauluring; 17. mail ekskursioon ERM-i; 18. mail kell 11 kirjandusklubi; 22. mail kell 15 põltsamaalaste klubi; 25. mail kell 17 kevadpidu ülikooli kohvikus.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEKUD: 3. mail esines Tõnu Viik ettekandega «Viimsi poolsaare koha- ja isikunimed keskaegse Rootsi asustuse näitajatenä». 17. mail

esineb Andreas Allik ettekandega «Ajaloosises Vändra kihelkonnas asunud klaasikodade pudelipitserid 19. aastaja esimesel poolel. Väike ülevaade Tartust teadaolevate klaasimärkide põhjal». ÕES-i koosolekud toimuvad Lossi 3-406 algusega kell 16.15.

20. mail on fotokonkursi «**METSIK LINN**» fotode esitamise tähtaeg. Konkurss suunab inimesi märkama ja väärtustama loodust linnaruumis ning innustab seda jäädvustama. Konkursile oodatakse pilte, mis on tehtud linna-keskkonnas ja räägivad lugusid looduse ja linna püüdlusest koos elada. Toid hinnatakse kahes vanuserühmas: lapsed ja noored (kuni 15-aastased k.a) ning üldarvestus (osavõtjate vanus ei ole piiratud). Laste ja noorte

vanuserühmas antakse välja eraldi auhinnad. Fotokonkurss kuulub Tartu loodusefestivali kavasse: www.loodusefestival.ee.

21. mail kell 17 toimub ülikooli aulas kontsert, mis on kavandatud **ERKI MEISTRI 50. JUUBE-LIAASTA** kontsertprogrammi osana. Ettekandmisele tuleb

Erki Meistri uusversioon palast «Missacantico». Meister kirjutas «Missacantico» algversiooni (segakoorile, solistidele ja klaverile) 2003. aastal. Nüüd 2017. aastal on valminud uus redaktsioon, sisuliselt täiesti uus teos. Algele variandile on oluliselt lisandunud uut muusikalist materjali, teos on orkestreeritud. See on klassikali-

sel missatekstil põhinev kuueosaline suurvorm. Muusika kandub stiiliselt džässist ja gospelist karge renessanssajastule omase kooripolüfooniani. Esmaettekandde korraldaja ja põhiline esitaja on kammerkoor Flora, kellega Erki Meistrit seob juba aastakümnetepikkune koostöö. Dirigeerib Kaie Sauga.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medaliga tunnustati 50. sünnipäeval loodus- ja täppis-teaduste valdkonna geoloogia ja mineraloogia professorit **KALLE KIRSIMÄED**.

TÜ tänukirja pälvisid 70. sünnipäeval raamatukogu teenindusosakonna lugejateenindaja **NIINA KARGINA**; 60. sünnipäeval Pärnu kolledži ettevõtlusosakonna

juhataja, ettevõtluse- ja projekti-juhtimise dotsent **ARVI KUURA**, ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika osakonna botaanika vanemteadur **TATJANA OJA** ning raamatukogu teenindusosakonna assistent **REET OLEV**, erialainfotolituse teadusandmete peaspetsialist **TIJU TARKPEA** ja kogude arenduse osakonna raamatuko-

guhoidja **TIINA VESTEROVA**; 50. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna epidemioloogia professor **ANNELI UUSKÜLA**, peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituudi keskkonnatervishoiu lektor **ENE INDERMITTE** ning sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi liikumislabori juhataja, tervisekasvatuse lektor **MERIKE KULL**.

ÕNNITLEME

95 JÜRI JEGOROV, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitdotsent – 24. mai

75 MAIA RÕIGAS, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna emeriitdotsent – 12. mai
AGU SAAR, konsultant – 15. mai
TIIA PUUSEPP, raamatukogu juhataja – 17. mai

70 HELMUT SEEPTER, üldkirurgia assistent – 15. mai

NIINA AASMÄE, soome-ugri keelte foneetika teadur – 16. mai

65 KERSTI JALAS, varahoidja – 7. mai
OLEG DORONIN, autojuhtasjaajaja – 14. mai
KÕU TIMPMANN, biofüüsika vanemteadur – 28. mai

60 LORIS BAER, köitja – 5. mai
HELI ŠPILEV, ihtüoloog – 24. mai

55 MARIKA MASSO, üldbioloogia assistent – 14. mai

VALERI NUUST, ajakirjanduse lektor – 15. mai
HEIKI-JAAN KAALEP, keeletehnoloogia vanemteadur – 19. mai
INGRID KALEV, molekulaargeneetika vanemassistent – 20. mai

50 TUULI METSVAHT, infektsioonihaiuste farmakoteraapia vanemteadur, lasteanestesioloogia ja

intensiivravi dotsent – 11. mai
EERO UUSTALU, spetsialist –
 11. mai

LILIA LANEMANN,
 vanemraamatupidaja – 28. mai

45 KRISTINA MULLAMAA, inglise ja rootsi keele lektor; skandinavistika osakonna juhataja – 11. mai
JUHA-MATTI ARONEN, soome keele ja kultuuri assistent – 12. mai

SVEA PÄRSIMÄGI, raamatukoguhoidja – 13. mai
VALDIS LAAN, algebra professor – 16. mai
IVAR KOPPEL, süsteemide administraator; teadusarvutuste keskuse juhataja – 19. mai
MARTIN KÄRNER, arengubioloogia lektor – 22. mai
KRISTI VIIDING, klassikalise filoloogia professor; klassikalise filoloogia osakonna juhataja – 24. mai

PÄIVI KRISTIINA JOKINEN – 60

Kristiina Jokinen – nii ta ennast kutsuda eelistab, mitte Päivi Kristiina – on Tartu ülikooliga olnud seotud nüüdseks juba üsna pikalt. Oma esimese ettekande pidas ta siin 7. mail 2003. aastal teemal «Adaptiivne ja loomulik dialoogi juhtimine». Selles tutvustas ta muuhulgas Helsingi ülikoolis tema juhtimisel loodud dialoogsüsteemi Interact, mis suhtles kasutajaga soome keeles ning andis infot Helsingi bussisõiduplaanide kohta. Märkimisväärne selle süsteemi juures oli kujuures see, et kasutaja sai esitada oma päringuid nii klaviatuurilt teksti sisestades kui ka telefonitsi.

2006. aastal kutsus TÜ arvutiteaduse instituut ta riikliku arengukava vastava meetme kaudu intelligentsete kasutajaliideste külalisprofessoriks ning praegu kuulub Kristiina külalisprofessorina keeletehnoloogia õppetooli koosseisu. Kristiina Jokinen teaduskarjäär on väga mitmekülgne ja rahvusvahelise taustaga – peale Soome ja Eesti on ta olnud seotud ka mitmete

FOTO: ERAKOGU

teiste ülikoolidega. Oma doktorikraadi omandas ta Manchesteri ülikoolis Inglismaal, samuti on ta olnud nii teadur kui ka külalisprofessor erinevates Jaapani ülikoolides.

Külalisprofessorina loeb Kristiina igal aastal üliõpilastele paari kursust, mis kõik on seotud inimese ja arvuti vahelise suhtlusega. Igal kursusel on ta tutvustanud midagi täiesti uut ja uuenduslikku, mis on talle teada tänu tema laialdastele rahvusvahelistele sidemetele ja aktiivsele teadustööle. Näiteks viimati kasutas ta intelligentsete süsteemide kursusel virtuaalsete tegelaste loomise tarkvara. Üliõpilased tegid teoks oma projektid, milles koostasid seda tarkvara kasu-

tades erinevaid arvuti ekraanil tegutsevaid inimlaadseid kujusid, mis toimusid näiteks muusikapoe müüjana, sünnipäevakingituse soovitajana vms. Need vastasid kasutaja päringutele, seejuures pidasid kasutajaga dialoogi ingliskeelse kõne abil ning kasutasid oma kõne ilmetamiseks ka žeste ja kehahoiakuid. Kursuse lõpus toimunud esitlusele olid oodatud ka kõrvalised kuulajad, kes võisid veenduda, et nii üliõpilased kui ka professor olid nautinud tööprotsessi ja tutvustasid tulemusi suure innuga.

Kristiina huvitub tõsisest muusikast, kunstist ja loodusest. Tartu-aegadel võib teda sageli kohata Jaani kirikus kontsertidel või Vanemuise teatris, ka lihtsalt Emajõe ääres jalutamas. Temaga on lihtne suhelda, sest ta on ise väga avatud ja suhtlusaldis inimene.

Kolleegid arvutiteaduse instituudist õnnitlevad sünnipäeva puhul ning soovivad jaksu ja edu edaspidiseks!

40 ALEKSEI KRASNIKOV, tahkisefüüsika teadur – 6. mai
ANN KRAUT, looduskaitsebioloogia spetsialist – 12. mai
NILS AUSTA, haridustehnoloog – 17. mai
ENE ANDRESEN, haldusõiguse lektor – 28. mai

30 RIIN VEIDENBERG, siseaudiitor – 4. mai

TUDENGINALJAD

U suteduskonnas oli lahtiste uste päev. Õppejõud rääkis religioonist lüürikselt: «Kui päike paistab, siis Issand Jumal naerab heameelest; kui sajab vihma, siis Kõigevägemus nutab; kui müristab, siis on Meie Isa vihane.»

Üks abiturientidest jääb mõttesse ja küsib viimaks:

«Aga kui on udu, kas siis Jumal suitsetab?»

S isseastumine ajakirjanduse erialale. Õppejõud vastuvõtukomisjonis tunnevad huvi sisseastuja kutseoskuste kohta.

«Kas sul on varem olnud kokkupuudet ajakirjandusega?»

«Päris palju, mind on viimased neli aastat avaldatud nii Päevalehes kui ka Postimehes.»

«See on ju tõsiselt muljet avaldav! Millisesse rubriiki sa kirjutad?»

«Kommentaariumi.»

S eminaris on ettekanded. Üks tudeng loeb täpselt kümme minutit monotoonselt ja vaikelt oma ettekannet.

«Seda oli ülimalt raske jälgida, mis see õigupoolest oli?» pärib õppejõud.

«Peale teie igavaid loenguid oli see minu kättemaks.»

ALLIKAD: «TÕESTISÜNDINUD LOOD JA ANEKDOODID 6 SAMBA TAGANT»

RAAMAT «TUDENGINALJAD», AUTOR ALEKSANDER T. VASSILJEV

SUDOKU

		3						1
1	2	7		6	5			
			1	9		2		
	8		7				4	
3		5				7		9
	7				2		3	
		8		2	3			
			8	1		4	6	2
4						3		

VASTUS:

4	8	5	9	5	6	2	1	7
2	9	7	4	1	8	6	5	3
5	1	6	3	2	7	8	9	4
8	3	1	2	7	5	9	4	6
6	2	4	1	8	9	5	7	3
9	7	5	6	3	2	1	8	4
3	4	2	8	6	1	7	5	9
7	6	8	5	9	4	2	1	3
1	5	9	7	4	2	8	6	3

9		2		3			8	
5	3				4		9	
						5		
4				7	2	1	3	
1								7
	5	6	1	4				8
		5						
	4		7				6	1
	9			8		3		5

VASTUS:

5	4	9	8	7	1	6	2	3
1	9	2	6	5	4	8	7	3
6	7	8	1	2	5	3	4	9
8	2	6	5	7	1	9	5	4
4	5	7	8	9	6	3	2	1
9	3	1	2	4	5	6	8	7
3	1	5	4	6	2	7	9	8
2	6	9	7	1	8	4	5	3
7	8	4	5	3	9	2	1	6

VALIMISED

9. maini saavad tudengid kandideerida instituutide üliõpilaste esinduskogusse. Tudengid saavad ÕIS-i vahendusel hääletada 22.–29. mail.

KONVERENTS

11. mail algab Eesti filosoofia aasta-konverents teemal «Faktid, vaidlused ja argumendid «tõejärgsuse» ajastul».

LOENG

30. mail peab Tartu tähetornis Tõnu Viik astronoomialoengu «Kalendrireformid ja Johann Heinrich Mädler».

9

10

11

20

30

KEELEKÜMBLUS

10. mail avaneb TÜ germanistika osakonnas võimalus vestelda pingevas õhustikus saksa keeles erinevatel teemadel. Üritus on mõeldud harjutamiseks saksa keelt.

KONKURSS

20. mail lõpeb piltide esitamine fotokonkursile «Metsik linn». Fotokonkurss kutsub inimesi märkama ja pildistama linnaloodust. Olgu selleks loom linnatänaval või hingemattev päikeseloojang.

MAI 2017

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4

UNIVERSITAS TARTUENSIS
 Tartu ülikooli ajakiri

Tartu Ülikool • Ülikooli 18, 50090 Tartu • Tel: 737 5100 • E-post: info@ut.ee • www.ut.ee